

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomi (AMK)

Jenna Anttila, Kaisu Hakoma ja Elina Kytömäki

**”Lapset on meidän tulevaisuus” –
Kuinka varhaiskasvatus tukee opiskelevien lapsi-
perheiden hyvinvointia?**

Tiivistelmä

Jenna Anttila, Kaisu Hakoma ja Elina Kytömäki
"Lapset on meidän tulevaisuus" - Kuinka varhaiskasvatus tukee opiskelevien lapsiperheiden hyvinvointia, 45 sivua, 2 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosionomi (AMK)
Lastentarhanopettaja
Opinnäytetyö 2019
Ohjaaja: lehtori Ulla Huhtalo, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskelevat vanhemmat kokevat käyttämiensä Lappeenrannan varhaiskasvatuspalveluiden tukevan heidän perheidensä hyvinvointia. Opinnäytetyössä tutkittiin niiden lapsiperheiden hyvinvointia, jotka käyttävät Lappeenrannan varhaiskasvatuksen palveluita. Opinnäytetyö tutki, mitkä asiat tukevat tai toisaalta heikentävät perheiden hyvinvointia sekä miten perheet kehittäisivät varhaiskasvatukselta saamaansa tukea. Opinnäytetyöhön aihe tuli Lappeenrannan kaupungilta.

Opinnäytetyössä selvitettiin Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskelevilta vanhemmilta kyselylomakkeiden kautta, minkälaista tukea lasten vanhemmat päiväkodilta odottavat ja millaista tukea he kokivat saaneensa sekä mitkä asiat vanhemmat ovat kokeneet haastaviksi yhteistyössä päiväkodin kanssa. Aihetta on merkittävää tarkastella, sillä lapsiperheiden hyvinvointi on tärkeä asia. Hyvinvointi on subjektiivinen kokemus, joten sitä on hyvin vaikeaa määrittää yksiselitteisesti. Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat erilaiset tekijät. Opinnäytetyön kautta haluttiin saada selville varhaiskasvatuksen rooli lapsiperheiden hyvinvoinnissa sekä selvittää sitä, mitkä asiat varhaiskasvatuksessa tukevat hyvinvointia. Opinnäytetyön pohjana käytettiin opiskelevilta vanhemmilta kerättyjä vastauksia.

Kyselyihin osallistui neljä perhettä, joista ainakin toinen vanhempi opiskelee. Osallistuneet vanhemmat olivat pääasiallisesti tyytyväisiä Lappeenrannan varhaiskasvatukseen ja sen ammattitaitoiseen henkilökuntaan. Huolta varhaiskasvatuksessa aiheutui kyselyyn osallistuneiden mielestä mm. työntekijöiden resurssipulasta, ryhmien liian suurista lapsimääristä, olemattomasta mahdollisuudesta vaikuttaa lapsen ruokavalioon sekä hoitoaikojen joustamattomuudesta.

Asiasanat: varhaiskasvatus, hyvinvointi, yhteistyö, lapsiperhe, opiskeleva vanhempi, ryhmäkokoo, resurssit

Abstract

Jenna Anttila, Kaisu Hakoma, Elina Kytömäki

How early childhood education supports the wellbeing of the families, whose parents' study, 45 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2019

Instructor: Ms Ulla Huhtalo, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The study investigates the well-being of early childhood education families with children in Lappeenranta. The purpose of the study was to find out how early childhood education supports families where on parent or both parents are studying. Furthermore, it also examines how parents experience the support they get from the kindergartens. Is received support efficient enough. The study was commissioned by Lappeenranta city.

This study investigated what kind of support the studying parents of at the Saimaa University of Applied Sciences were expecting from kindergartens and what kind of support they felt they had received. The study also investigated what the parents experienced challenging in co-operation with the kindergarten. The topic is important because the well-being of families with children is an important issue. Well-being is a subjective experience, so it is very difficult to determine unequivocally. There are different factors which affect the well-being of families. The aim of the study was to find out the role of early childhood education in the well-being of families with children and what are the things in early childhood education that support the well-being. Questionnaires collected from the studying parents were used as a basis for this study.

Four families, where at least one parent was studying, participated in answering the questionnaires at least one of the parents studying. Participating parents were generally satisfied with the early childhood education of Lappeenranta and its professional staff. The participants felt that concern in early childhood education was caused by the lack of resources of employees, too large children's groups, the lack of opportunities to influence the child's diet and inflexibility of day-care times.

Keywords: Early childhood education, wellbeing, co-operation, families, studying parent, group size, resources

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus	6
3	Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö	6
4	Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017	9
4.1	Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	9
4.2	Huoltajien kanssa toteutettava yhteistyö	10
5	Huoltajien ja kasvattajien välinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa	12
5.1	Vuorovaikutus	15
5.2	Kasvatusvastuun jakaminen	18
5.3	Yhteistyön edellytykset	18
5.4	Vuorovaikutuksen haasteet	20
6	Perheiden moninaisuus	21
7	Lapsiperheiden hyvinvointi	22
8	Nuorten äitien kokemuksia äitiyden ja opiskelun yhdistämisestä	25
8.1	Opiskelevan äidin arki	26
8.2	Tukiverkostojen tärkeys	26
8.3	Koulun rooli	27
9	Opinnäytetyön tarkoitus	28
10	Opinnäytetyön toteutus	28
10.1	Kyselylomake	29
10.2	Kyselyyn osallistuneet perheet	30
10.3	Aineiston keruu	30
10.4	Aineiston analyysi	31
10.5	Luotettavuus ja eettisyys	32
11	Tulokset	33
11.1	Saatu tuki	34
11.2	Toimivat asiat päivähoidossa	35
11.3	Asiat, jotka eivät toimi päivähoidossa	35
11.4	Kehittämisen kohteet	36
12	Yhteenveto ja pohdinta	37
	Kuviot	42
	Taulukot	42
	Lähteet	43

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Kyselylomake

1 Johdanto

Suomessa perheiden määrä on vähentynyt ensimmäistä kertaa perhetilastoinnin aikana. Suomessa oli vuoden 2017 lopussa 1 472 000 perhettä. Määrä on vähentynyt edellistä vuodesta 4 100 perheellä. Lapsiperheitä Suomessa oli vuoden 2017 lopulla 566 000. Edellisenä vuonna perheitä oli 3 400 enemmän. Ennen vuotta 2017 perheiden määrä oli kasvanut, vaikka viime vuosina kasvu on tapahtunut hitaasti. (Tilastokeskus 2018a.) Perheitä Lappeenrannassa on 19 212 vuonna 2017 (Tilastokeskus 2018b).

Tässä opinnäytetyössä selvitetään, kuinka varhaiskasvatus tukee opiskelevien perheiden hyvinvointia. Opinnäytetyön aihe on lähtöisin Lappeenrannan kaupungilta. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka opiskelevat vanhemmat kokevat Lappeenrannan varhaiskasvatuksen tukevan heidän perheidensä hyvinvointia. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma ja muutokset varhaiskasvatuksessa tekevät tällaisesta tutkimuksesta erittäin ajankohtaisen. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on painotettu entistä enemmän lapsen osallisuutta ja etua. On tärkeää havainnoida ja tutkia, kuinka muutokset vaikuttavat konkreettisesti perheiden elämään ja hyvinvointiin. Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Opinnäytetyöhön osallistuu neljää perheellistä vanhempaa, jotka opiskelevat Saimaan ammattikorkeakoulussa. Olemme rajanneet tutkimuksen Lappeenrannan alueelle. Tutkimus suoritettiin lähettämällä osallistuneille sähköisesti kyselylomake. Vaihtoehtoja vastaamiseen oli lähettää vastaukset sähköpostilla tai täyttämällä lomake ja palauttamalla se ennalta sovitusti ryhmämme lokeroon koululle. Näin mahdollistamme myös anonyymin vastaamisen. Lomakkeen kysymyksissä on korostettu sitä, että osallistuneet vastaisivat kysymyksiin mahdollisimman konkreettisesti kertomalla esimerkkejä kokemuksistaan.

Monissa käyttämissämme lähteissä, kuten Päivi Norvapalon (2014) kirjoittamassa blogitekstissä on käytetty sanaa kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) käytetään kuitenkin kasvatuskumppanuus-sanan sijasta sanaa yhteistyö. Sanat tarkoittavat samaa asiaa, mutta käytämme opinnäytetyössämme sanaa yhteistyö Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden linjauksen mukaisesti.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on kokonaisuus, joka koostuu suunnitelmallisesta ja tavoitteellisesta kasvatuksesta, hoidosta ja opetuksesta. Varhaiskasvatuksen toiminnassa painotetaan vahvasti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia sekä tukea lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista. (Opetushallitus 2018a.)

Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat päiväkodit, perhepäivähoito tai muu varhaiskasvatuksena toteutettu kerho- tai leikkitoiminta. (Opetushallitus 2018a.)

Jokaisen alle kouluikäisen lapsen oikeutena on saada varhaiskasvatusta. Vanhemmat kuitenkin päättävät lapsen varhaiskasvatuksesta. Koulun aloitusta edeltävä esiopetus tuli pakolliseksi 1.8.2015. Esiopetus on toiminnallisesti varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2018a.)

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan opetushallituksen asiantuntijaviraston laatimien ja päättämien valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta (Opetushallitus 2018a).

Eri kasvatustieteilijät ovat määritelleet varhaiskasvatuksen muunakin kuin vain pelkkänä käytännön toimintana lasten hyväksi. Varhaiskasvatuksella voidaan ammattitutkijoiden mielestä ymmärtää myös vanhempien lapsille suomaa kasvatusta ja hoivaa, ammattihenkilöiden lapselle järjestämää opettamista ja kasvatusta, yliopistoissa ja korkeakouluissa opetettavaa oppiainetta sekä kasvatustieteen osa-aluetta, joka perustuu kasvatustieteelliseen teorianmuodostukseen. (Mahkonen 2016, 15–16.)

3 Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö

Tavoitteet varhaiskasvatuksessa

Suomen varhaiskasvatuslain määritelmän mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen terveyttä, kehitystä sekä kokonaisvaltaista kasvua lapsen iän ja kehityksen tason mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tulee tukea jokaisen lapsen koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista sekä oppimisen edellytyksiä ja

edistää lapsen elinikäistä oppimista. (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018.) Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, ovat lapsen havainnointi, varhaiskasvatussuunnitelma, moniammatillinen yhteistyö sekä yhteistyö vanhempien kanssa erityisen tärkeitä.

Varhaiskasvatuksen tulee toteuttaa pedagogisesti monipuolista toimintaa, joka perustuu taiteisiin, liikuntaan, leikkiin ja kulttuuriperintöön sekä mahdollistaa jokaiselle lapselle myönteinen oppimiskokemus. Lapselle tulee taata turvallinen ja terveellinen varhaiskasvatusympäristö, joka on kehittävä ja edistää lapsen oppimista. (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018.) Vahva ammatillinen ja pedagoginen osaaminen työyhteisössä takaa lapselle turvallisen, monipuolisen ja laadukkaan varhaiskasvatusympäristön.

Lapsella on oikeus kunnioittavaan toimintatapaan sekä pysyviin vuorovaikutussuhteisiin varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa mahdollisuuksien mukaan. Lain mukaan jokaiselle lapselle on taattava yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen on edistettävä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä annettava lapselle valmiuksia kunnioittaa ja ymmärtää omaa kulttuuriperintöään, toisenlaisia kulttuureja, kieliä, uskonnollisia sekä katsomuksellisia näkökulmia. (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018.) Varhaiskasvatuksessa tutustutaan mm. erilaisiin kulttuureihin ja niiden tapoihin sekä omaan kulttuuriperintöön esimerkiksi eri juhlapyhien ja kertomusten kautta. Päivittäisessä toiminnassa opetellaan toisten kunnioittavaa kohtaamista ja erilaisuuden arvostamista. Varhaiskasvatuksessa voidaan toimia sukupuolisensitiivisesti, jolloin yritetään purkaa vanhoja käsityksiä tyttöjen ja poikien eritellyistä asioista, kuten mitä leikitään ja mitä värejä käytetään.

Varhaiskasvatuksen tulee tunnistaa jokaisen lapsen yksilöllisen tuen tarve ja tukea tarpeen ilmetessä lasta moniammatillisessa yhteistyössä, tilanteen niin vaatiessa (Varhaiskasvatuslaki, 540/2018). Yhteistyö tahoja ovat mm. lastensuojelu, neuvola sekä muut sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat. Lapsia havainnoidaan eri tilanteissa, jotta saadaan selville, tarvitseeko lapsi tukea oppimisessaan ja kehittämisessään.

Lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja on lain mukaan kehitettävä sekä edistettävä lapsen toimintaa vertaisryhmässä päiväkodissa. Lasta on myös ohjattava toisten ihmisten kunnioittamiseen, eettisesti kestävään ja vastuulliseen toimintaan sekä tuettava yhteiskunnan jäsenyyteen (Varhaiskasvatustilaki, 540/2018). Näitä taitoja harjoitellaan ja opetellaan lasten kanssa päivittäisissä arjen toiminnoissa, kuten esimerkiksi ruokailussa, erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, retkillä, vierailuilla sekä leikeissä.

Lapsella on myös varhaiskasvatustilain mukaan oikeus saada vaikuttaa ja osallistua itseään koskeviin asioihin. Varhaiskasvatukseen on mahdollistettava tällainen lapsen osallisuus. Varhaiskasvatukseen on toimittava lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen hyväksi yhteistyössä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa sekä tuettava huoltajia kasvatustyössä. (Varhaiskasvatustilaki, 540/2018.) Yhteistyön muotoja ovat mm. päivittävät kohtaamiset ja kommunikointi vanhempien kanssa sekä varhaiskasvatussuunnitelma keskustelut. Näissä vanhemmat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat vaihtaa ajatuksia ja havaintoja lapsesta sekä miettiä yhteisiä käytäntöjä päiväkodin ja kodin toimintatavoissa. Lapsilta kysellään myös mielipiteitä ja kiinnostuksen kohteita varhaiskasvatukseen toiminnan suunnittelussa. Näin lapset tulevat osallisiksi oman toimintansa suunnitteluun ja kehittämiseen.

Laki ja sen tavoitteet antavat ammattilaisille työkalut ja suunnan työskennellä lapsen parhaaksi ja tämän edun mukaisesti. Yhteistyö lapsen vanhempien tai muiden huoltajien kanssa kulkee vahvasti mukana varhaiskasvatustyössä ja tukee yhtenäistä linjaa varhaiskasvatukseen ja kodin käytäntöjen välillä. Varhaiskasvatukseen tilaa pohtiessa, tulee kuitenkin mieleen, kuinka hyvin lakia pystytään eri kuntien varhaiskasvatuksessa noudattamaan ja toteuttamaan, lähinnä resurssien puitteissa, ja kuinka hyvin tällaiset helpotukset epäsuhteiset tilanteet toteuttavat tasa-arvoa eri paikkakuntien varhaiskasvatukseen välillä.

Opiskelevien vanhempien lasten oikeus varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatustilaisissa määrätään lapsen oikeudesta saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa ennen perustustilaisissa määrättyä oppivelvollisuuden alkamista kunnan järjestämänä. Varhaiskasvatukseen ovat oikeutettuja lapset, jotka eivät

ole oppivelvollisuusikäisiä tai jos erityiset olosuhteet varhaiskasvatusta vaativat. Lain mukaan varhaiskasvatusta on järjestettävä kokopäiväisesti, jos lapsen huoltajat tai vanhemmat työskentelevät kokoaikaisesti työttömyysturvalain määritelmän mukaan, opiskelevat, ovat omassa työssä päätoimisesti tai toimivat yrittäjinä. (Varhaiskasvatusturvalaki, 540/2018.)

4 Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017

4.1 Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien on pohjattava paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmansa valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tämä koskee myös muuta kunnan järjestämää varhaiskasvatusta, yksityistä perhepäivähoitoa sekä yksityistä päiväkotitoimintaa, jota kunta valvoo. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tulee arvioida ja kehittää. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia näitä kaikkia eri toiminnan muotoja koskevaksi, tai kullekin toiminnalle erikseen. Suunnitelma tehdään niin, että se ohjaa, määrittelee ja tukee varhaiskasvatuksen organisoimista paikallisesti. Varhaiskasvatussuunnitelmaa suunniteltaessa, pitää järjestäjien ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet ja pedagogiset painotukset sekä arviointitiedot ja kehittämistulokset. Paikallisesti laaditut suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, mutta ne eivät voi sulkea pois tavoitteita tai sisältöä, joita määrittävät asetukset, lait tai itse varhaiskasvatussuunnitelma (Opetushallitus 2016b).

Varhaiskasvatuksen järjestävän tahon on huolehdittava siitä, että huoltajilla, varhaiskasvatuksen henkilöstöllä sekä varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuudet osallistua paikallisella tasolla toteutettavan suunnitelman kehittämiseen sekä laatimiseen. (Varhaiskasvatusturvalaki, 580/2015.)

Laadittaessa paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa on otettava huomioon muut suunnitelmat ja päätökset, joita tehdään paikallisella tasolla. Näihin suunnitelmiin kuuluvat varhaiskasvatuksen päätökset ja suunnitelmat, jotka koskevat lapsia ja perheitä, esiopetuksen opetussuunnitelma, perusopetuksen opetus-

suunnitelma, lapsia ja nuoria koskeva hyvinvointisuunnitelma, joka on lastensuojelulain mukainen, kotoutumissuunnitelma sekä mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma (Laki kotoutumisen edistämisestä, 1386/2010; Lastensuojelulaki, 417/2007).

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä paikallisten viranomaisten kanssa, jotka toimivat opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä. Lapsen jatkuvan ja eheän kehityksen ja kasvun turvaamiseksi osallistuvat esi- ja perusopetuksen tahot suunnitelman kehittämiseen ja laatimiseen. Eri kielillä kuten suomen, ruotsin, saamen tai muun tarpeen vaatiman kielen mukaan järjestettävä varhaiskasvatussuunnitelma, hyväksytään sen viranomaisen taholta, joka on vastuussa eri kielillä järjestettävään varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatustilaki, 875/1981). Varhaiskasvatuksen järjestäjän on arvioitava järjestämäänsä varhaiskasvatusta sekä annettava ulkopuolisen tahon arvioida toimintaansa (Varhaiskasvatustilaki, 580/2015).

4.2 Huoltajien kanssa toteutettava yhteistyö

Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelmaan 2017 on kirjattu, että vanhempien tai huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on varhaiskasvatuksessa tärkeä merkitys. Päämääränä on vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten molemminpuolinen sitoutuminen yhteiseen työskentelyyn, mikä edistää lapsen terveellistä ja turvallista oppimista ja kehitystä.

Suunnitelman mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjätaho on vastuussa yhteistyön suunnitelmallisuudesta sekä toteutumisesta. Järjestäjä on myös vastuussa monialaisen yhteistyön järjestämisestä, jos sitä tarvitaan. Laadukkaaseen kasvatusyhteistyöhön kuuluu huoltajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten keskinäinen kunnioitus, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä luottamus, jotka tukevat huoltajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten yhteistyötä. Suunnitelman mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten on keskusteltava yhdessä sekä huoltajien kanssa, kasvatukseen liittyvistä tavoitteista, arvoista sekä vastuista. Lapsen päivästä ja sen tapahtumista on tärkeää keskustella huoltajien kanssa sekä antaa

positiivista palautetta lapsen kasvusta ja kehityksestä lapsen huoltajille. Havainnoit ja kommunikointi lapsen arjesta turvaavat lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia (Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017).

Lapsen varhaiskasvatusajan eri kausina voi yhteistyöllä olla erilaisia tehtäviä ja toimintoja. Yhteistyön on oltava vuorovaikutteista. Tämä vaatii varhaiskasvatuksen ammattilaisilta aktiivista toimintaa ja aloitteellisuutta vuorovaikutuksen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Yhteistyössä huoltajien kanssa on huomioitava lapsen yksilölliset tarpeet, perheiden moninaisuus sekä erilaiset kysymykset, jotka liittyvät vanhemmuuteen. Yhteistyö on erityisen tärkeää etenkin erilaisissa siirtymäkausissa, kuten silloin, kun lapsi tulee ensimmäistä kertaa varhaiskasvatukseen, vaihtaa ryhmää tai päiväkotia, tai kun lapsi siirtyy esiopetukseen. Etenkin silloin, kun laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja mietitään ja toteutetaan lapsen oppimisen ja kehityksen tukea, on yhteistyö ja kommunikointi vanhempien kanssa erityisen tärkeää. Luottamuksellinen suhde mahdollistaa hankalienkin tilanteiden läpikäymisen, esimerkiksi silloin, kun lapsesta on herännyt huoli. (Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Huoltajien ja lasten osallistuminen varhaiskasvatuksen kasvatustyön ja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen tulee mahdollistaa varhaiskasvatuksen toimesta. Teknologiaa on hyödynnettävä varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisessä kommunikoinnissa ja yhteistyössä (Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017). Teknologian hyödyntämiseen kuuluvat mm. ryhmän Pedanet, josta vanhemmat voivat seurata lastensa päiväkotiarkea, Wilma viestit, kännykän ja sähköpostin käyttö. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä voi tukea myös vanhempien välistä vuorovaikutusta. Verkostoituminen ja toiminta huoltajien kesken voi myös parhaimmassa tapauksessa tukea varhaiskasvatustyötä ja tuottaa yhteisöllisyyttä (Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017).

Yhteistyöllä on siis päämääränä tukea vanhemmuutta ja tätä kautta lapsen ja perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tämä vahvistaa myös lapsen ja perheen yhteisöllisyyttä ja kasvua kohti yhteiskunnan täysvaltaista jäsenyyttä sekä voi ehkäistä tätä kautta myös myöhempää syrjäytymistä.

5 Huoltajien ja kasvattajien välinen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Alila (2005) on todennut, että kasvatuskumppanuus on kasvattajien ja vanhempien sitoutunutta toimintaa lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemiseksi ja yhteistyö edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toisen kunnioittamista (Koivunen 2009, 153). Voi olla, että perheen jäsenet haluavat olla kumppaneita lapsen kasvatukseen liittyvissä, mutta eivät perheen sisäisissä asioissa. Tällöin kumppanuus rajoittuu päivähoitoon liittyvien asioiden ympärille, eikä kasvattajien kanssa oteta puheeksi esimerkiksi perheen sisäisiä asioita. Oikeus määritellä yhteistyön ja kumppanuuden taso ja rajat on vanhemmilla (Koivunen 2009, 153–154).

Lähtökohtana vanhempien ja kasvattajien yhteistyön luomiselle ja kehittämiselle ovat lapsen etu ja tarpeet. Yhteistyö edellyttää kummankin osapuolen asiantuntijuuden arvostamista lapsen kasvatuksessa sekä aikuisten tasavertaisuutta. Aikuisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin sekä niiden hoitamiseen täytyy kiinnittää huomiota. (Poikonen & Lehtipää 2009, 73–74.)

Se, minkälaiseksi vanhemmat ja kasvattajat mieltävät oman roolinsa yhteisessä kasvatustehtävässä, vaikuttaa yhteistyösuhteen syntymiseen ja kehittymiseen. Roolissa voi painottua niin asiantuntija-, vanhempi- tai kumppanuuskeskeisyys. Se, että tiedostaa vanhempien ja kasvattajien roolien luonnolliset erilaisuudet, auttaa ymmärtämään paremmin kummankin osapuolen erilaista näkökulmaa asioiden tarkastelussa. On niin lapsen, perheen kuin kasvattajankin etu, että kumppaneiden erilaisuutta pidetään mahdollisuutena ja sitä hyödynnetään. (Poikonen & Lehtipää 2009, 74–75.)

Kasvattajia voi ihmetyttää vanhempien vähäinen osallistuminen yhteistyöhön. Se voidaan tulkita jopa välinpitämättömyydeksi omaa lastaan kohtaan. Kuitenkin perheen arki vaikuttaa suuresti vanhempien aktiivisuuteen yhteistyössä. On hyvä tietää ja tuntea vanhempien työn vaikutuksia perheen elämään. Sitä kautta lisääntyy ymmärrys yhteistyön toimivuuden mahdollisuuksista. Esimerkiksi vanhempien vuorotyö, erilaiset perhetilanteet ja perheiden sisäiset ongelmat antavat

yhteistyölle reunaehdot. Yhteistyötä vanhempien kohdalla ei voida arvioida pelkästään halukkuuden näkökulmasta, vaan täytyy huomioida myös mahdollisuuden ja jaksamisen näkökulmat. (Koivunen 2009.)

Norvapalo on tekstissään määritellyt kasvatuskumppanuuden seuraavasti: - - *tarkoitetaan vanhempien ja ammattilaisten tietoista sitoutumista toimia yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi*. Mitä enemmän lapsella on erityisen tuen tarvetta, sitä enemmän vanhemmilla on kasvatuskumppaneita lapsen asioihin liittyen. Norvapalo kuvailee kasvatuskumppanuutta jokaisen lapsen oikeudeksi. Jotta vanhemman lasta koskeva tietämys tulee kuulluksi, vastaanotetuksi, keskustelluksi ja jaetuksi, edellyttää se keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista. Vanhemmat tuntevat lapsensa ja ovat ensisijaisessa kasvatusoikeudessa ja -vastuussa lapsestaan.

Alilan (2005) mukaan henkilöstöllä on ammatillinen tieto ja osaaminen, jonka he ovat koulutuksestaan saaneet sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta (Koivunen 2009, 153). Karila (2006) on todennut, että yhteistyöllä halutaan korostaa kasvattajien ja vanhempien asiantuntijuuksien tasavertaisuutta, molemminpuolista kunnioitusta ja yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa (Koivunen 2009, 153). Samalla poistetaan vanhaa ajattelumallia, jonka mukaan työntekijät päättävät yksin siitä, miten lapsia kasvatetaan päivähoitossa kuuntelematta vanhempien toiveita ja ajatuksia (Koivunen, 2009).

Varhaiskasvatuksessa kasvattajien ja vanhempien välinen yhteistyö sisältää kaikenlaisen kasvattajien ja vanhempien välisen toiminnan ja vuorovaikutuksen. Yhteistyö ajatellaan laajaksi käsitteeksi. (Koivunen 2009, 151.) Kaskelan ja Kekkonen (2006, 32–40) mukaan yhteistyön periaatteita ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi.

Kuuleminen

Kuunteleminen ja toisen kuuleminen ovat vuoropuhelun keskeiset asiat. Kuunteleminen sisältää aina vaatimuksen läsnäolosta. Kuunteleminen on keskittymistä ja eläytyvää kuuntelemista. Toiselle ihmiselle se näyttäytyy rehellisyytenä, aitona kiinnostuksena ja empaattisuutena. Ellei kuuntelija kykene luomaan myönteistä

ja turvallista ilmapiiriä, kuunteleminen ei onnistu. Kuunteleminen vaatii joskus myös riskin ottamista ja vaatii erilaisten tunteiden, kuten ahdistuksen tai hämmennyksen, sietämistä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Myös kasvojen ilmeet ja eleet voivat kertoa toiselle osapuolelle, että on läsnä ja halukas kuuntelemaan toista (Kaskela & Kekkonen 2006, 32). Tähän on tärkeätä kiinnittää huomiota niin kasvattajana kuin vanhempanakin, jotta ei esimerkiksi anna toiselle vääränlaista kuvaa omasta kiinnostuksestaan kehonkielellään keskustelun aihetta kohtaan.

Kunnioitus

Kunnioittava asenne on toisen hyväksymistä ja arvostamista. Arvostava asenne ilmenee ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Kunnioituksen puute näkyy taas toisen mitätöimisenä, selän kääntämisenä ja sen viestittämisenä, ettei toisella tai hänen sanoillaan ole mitään merkitystä. Kuuntelemisen kautta opitaan ymmärtämään, hyväksymään ja kunnioittamaan muita ihmisiä. Puhumalla ja toimimalla rehellisesti osoitetaan kunnioitusta toiselle, kun taas tärkeiden asioiden salaaminen viestii arvostuksen ja kunnioituksen puutteesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.) Jokainen ihminen, niin lapsi kuin aikuinen, on jollain tapaa erilainen. Kukaan meistä ei ole samanlainen. Myös jo lapsien on tärkeätä ymmärtää se, että itseään ei tarvitse vertailla muihin.

Luottamus

Kuulemisen ja kunnioituksen periaatteet ovat luottamuksen rakentumisen pohjalla. Luottamuksen syntymiseen tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia sekä vuoropuhelua. Vanhempien luottamus kasvattajiin rakentuu lapsen ja kasvattajan välisestä suhteesta, erityisesti siitä, millä tavoin kasvattajat välittävät tietämystään lapsesta. Vanhemmissa luottamusta herättää kasvattajan sensitiivinen suhde lapseen. Vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyviin asioihin rakentaa luottamusta. Kun varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon vanhempien ajatukset, kasvatuskäsitykset ja toiveet, niin vanhemmat kokevat yhä konkreettisemmin voivansa osallistua oman lapsensa kasvuun ja kehitykseen. Ihmisen aikaisemmat kokemukset ja muistot samanlaisista tilanteista ja asioista vaikuttavat luottamuksen syntyyn. (Kaskela & Kekkonen

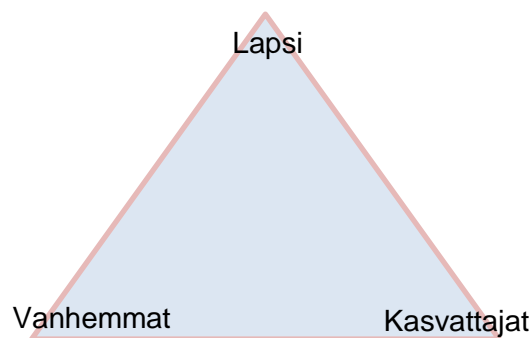
2006, 36.) Näin ollen vanhemman aiemmat huonot kokemukset voivat näkyä uudessa vuorovaikutussuhteessa kasvattajan kanssa esimerkiksi estyneisyytenä tai ennakkoluuloina.

Dialogi

Avain dialogiin on kuulemisessa. Dialogi toteutuu puheessa, joka on tasa-arvoista. Tällöin toisen tietämys ei ole arvokkaampaa tai merkityksellisempää kuin toisen osapuolen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.) Niin kasvattajilla kuin vanhemmilla on omat tietonsa lapsesta, jolloin dialogi on välttämätöntä vuorovaikutuksessa, jotta molemmat osapuolet saavat riittävästi tietoa lapsesta.

5.1 Vuorovaikutus

Määtän (2001) mukaan kasvattaja tarvitsee työssään niin omaa kuin vanhempienkin asiantuntijuutta. Kasvattajien asiantuntijuus liittyy yleisellä tasolla kasvatukseen, lapsen kehitykseen ja kasvuun sekä mahdollisesti myös erityisvaikeuksiin. Vanhempien asiantuntijuus omasta lapsestaan on yksilökohtaista. Ainoastaan vanhemmilla on tietoa lapsensa luonteesta, historiasta, tottumuksista, tavoista, perheen kulttuurista, arjesta ja kasvatuskäytännöistä sekä suhteista läheisiin ihmisiin. Vanhemmilla on tieto siitä, millaiset kasvatusmenetelmät sopivat lapselle. Vanhemmilla on myös oma arvionsa lapsen kehityksestä. Nämä asiat korostuvat varsinkin hoitosuhteen alkupuolella. Ajan kuluessa kasvattajan tarkka asiantuntijuus yksittäisestä lapsesta lisääntyy. (Koivunen 2009, 156.)

Kuvio 1. Lapsen, vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutuskolmio (mukailtu Koivunen 2009, 156)

Kuvio 1 kuvastaa lapsen, vanhempien ja kasvattajien välisiä vuorovaikutussuhteita. Kolmio viittaa siihen, että kahden ihmisen välinen vuorovaikutussuhde vaikuttaa kolmanteen: vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutussuhde vaikuttaa lapseen, lapsen ja vanhempien välinen suhde vaikuttaa kasvattajiin sekä lapsen ja kasvattajien välinen suhde vaikuttaa vanhempiin. (Koivunen 2009, 156.)

Rantalan (2002) mukaan kasvattaja voi edustaa yhteistyössä erilaisia ammatillisia suhtautumistapoja. Ammatilähtöinen suhtautumistapa tarkoittaa sitä, että kasvattajat päättävät ja sopivat toimintakäytännöt, joista tiedotetaan vanhemmille. Päivähoito koetaan näin ollen kasvattajien reviiriksi. Perheiden tukemassa ammatillisuudessa työntekijät arvioivat lapsille sopivat toimintakäytännöt ja odottavat vanhemmilta tukea. Perheiden ajatellaan tarvitsevan neuvontaa ja ohjausta perhekeskeisessä ammatillisuudessa. Perhelähtöisessä ammatillisuudessa toiminta on asiakaslähtöistä ja yhteistyö koetaan todella tärkeäksi. Lähtökohtana on lasta koskeva vanhempien asiantuntijuus. Kasvatus ja hoito pyrkivät vastaamaan perheiden tarpeisiin. Kasvattajat ja vanhemmat jakavat vastuun lapsen kasvatuksessa vastuuta jakavassa yhteistyössä. Vuorovaikutus vanhempien ja kasvattajien välillä on tasavertaista. Kumpienkin osapuolten asiantuntijuuksien yhdistäminen on välttämätöntä. (Koivunen 2009, 157.)

Vanhempien kanssa voi olla pelottavaa ottaa puheeksi vaikeita asioita tai omaa huolta lapsesta. Pelkoa aiheuttaa se, ettei kasvattaja tiedä etukäteen, miten vanhempi reagoi vaikean asian kertomiseen. Pelon syynä voi myös olla se, että vanhempia olisi jatkossa vaikeaa kohdata tai vanhempien ja kasvattajien välinen suhde muuttuisi toimimattomaksi. Huomiota on kiinnitettävä siihen, miten asian ilmaisee. Pelosta huolimatta huoli on otettava puheeksi heti, kun se herää. Kasvattajan puheeksi ottamisen tapaan vaikuttaa se, kuinka pitkään hän on itse prosessoinut asiaa. Huolesta puhuttaessa voi käydä niin, että vanhemmat ovat asiasta eri mieltä tai eivät ymmärrä, mistä on kysymys. Sen takia on tärkeää, että luottamuksen rakentaminen aloitetaan heti hoitosuhteen alusta alkaen. Kun huoli herää, kysytään vanhemmilta, ovatko he huomanneet samoja asioita ja ovatko he kasvattajan kanssa asiasta samaa vai eri mieltä. Samalla pyydetään vanhemmilta neuvoa lapsen kasvatukseen. Näin vanhemmille välitetään viesti, että he

ovat asiantuntijoita ja heiltä saatu apu on korvaamaton kasvattajille. (Koivunen 2009, 157–158.)

Huhtanen (2007) on todennut, että huolen puheeksi oton vaiheeksi sanotaan sitä vaihetta, kun kasvattajalla on huoli lapsen kehityksestä ja asia täytyy ottaa puheeksi vanhempien kanssa. Siitä alkaa lapsen kehityksen tukemisen prosessi, jota sanotaan varhaiseksi puuttumiseksi. (Koivunen 2009, 160–161.) Varhaisen puuttumisen tavoitteena on tukea lasta vanhempien ja kasvattajien yhteistyönä niin, että asioista sovitaan yhdessä (Koivunen 2009, 161). Mikäli kasvattaja haluaa vahvistaa omaa käsitystään lasta koskevasta huolesta ennen kuin ottaa huolen puheeksi vanhempien kanssa, hän voi konsultoida ulkopuolista asiantuntijaa yleisellä tasolla kuitenkin mainitsematta lapsen henkilötietoja.

Nimenomaan kohtaamisessa syntyy luottamus. Kohtaaminen vaatii taitoa olla läsnä juuri sillä hetkellä kohdattavan ihmisen kanssa, nähdä ihmisen olemuksesta asioita ja taitoa kuulla ja kuunnella. Se vaatii myös erilaisuuden sietämistä ja hyväksymistä. Vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa tärkeä taito on empatiakyky eli kyky asettua toisen ihmisen asemaan. Jokaisella on erilaiset tarpeet ja odotukset, joten kaikki ihmiset eivät ajattele samalla tavalla. Yhteistyö kaikkien vanhempien kanssa ei toimi, mikäli kaikkiin vanhempiin suhtaudutaan saman lailla. Kykyä ymmärtää, kuinka toinen reagoi ja ajattelee, tarvitaan, jotta saamme tietää, miten kohdella juuri sitä ihmistä, jonka kanssa keskustelemme. (Koivunen 2009, 159–160.)

Vanhemman ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä voi tapahtua ilmiö, joka on nimeltään transferenssi. Sillä tarkoitetaan sitä, että vanhempi tai kasvattaja siirtää tämänhetkiseen suhteeseen odotuksia, tunteita, mielikuvia ja asenteita, jotka oikeasti kuuluvat heidän aiempiin, yleensä lapsuuden aikaisiin ihmissuhteisiinsa tai johonkin omassa elämässä tilannetta muistuttavaan tekijään. Kasvattajalla voi herätä negatiivisia tunteita vanhemmasta esimerkiksi sen takia, että vanhempi muistuttaa kasvattajalle läheistä ihmistä, jota kohtaan hänellä on voimakkaita kielteisiä tunteita. Jos kasvattaja ei tiedosta tätä yhteyttä, hän saattaa suhtautua vanhempaan oman tiedostamattoman varjonsa kautta. (Koivunen 2009, 160.)

5.2 Kasvatusvastuun jakaminen

Päivähoidossa kasvattaja on vastuussa lapsen saamasta kasvatuksesta hoidossa. Vanhemmat ovat kuitenkin päävastuussa lapsensa kasvatuksesta. Kasvatusvastuun jakautuminen kasvattajien ja vanhempien välillä edellyttää toimivaa ja tiivistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Vastuun kumppanuus tarkoittaa sitä, että molemmat osapuolet huolehtivat saman lapsen kasvatuksesta omilla vastuualueillaan niin, että tehdään yhteistyötä lapsen parhaaksi. Näin päästään hyödyntämään kasvattajien yleistä asiantuntemusta lapsen kehityksestä, ja vanhempien tarkkaa asiantuntemusta omasta lapsestaan. (Koivunen 2009, 151–152.)

Kotikasvatuksen tukeminen on yksi osa kasvattajien ja vanhempien yhteistyöstä. Siinä korostetaan kasvattajien roolia suhteessa vanhempiin. Sillä tarkoitetaan vanhempien ja kasvattajien välistä tavoitteellista keskustelua kasvatuksesta ja kasvatuseriaa-otteista, kulttuurista ja arvoista lapsen edun mukaisesti. Se ei siis tarkoita sitä, että automaattisesti hyväksyttäisiin ja tuettaisiin kaikenlaisia kasvatuserienetelmiä. (Koivunen 2009, 151.)

Kasvattajat kannustavat osallistavassa yhteistyössä vanhempia yhteistyöhön luomalla edellytykset yhteistyölle. Yhteistyö vaatii kasvattajalta hienotunteisuutta, kykyä nähdä perheelle sopiva yhteistyömuoto ja perheen tilanteen ymmärtämistä. Jokainen vanhempi ei monesta eri syystä pysty tai halua olla aktiivisessa yhteistyössä kasvattajien kanssa. Joillekin vanhemmille riittää päivittäinen kasvattajan kertoma tieto lapsen hoitopäivästä. (Koivunen 2009, 152.)

Yhteistyö perustuu osapuolten yleiseen tasavertaisuuteen ja kumppanina olemisen vapaaehtoisuuteen (Koivunen 2009, 153). Kasvattajilla ja vanhemmilla on yhteinen kasvatustehtävä, mikä edellyttää kummaltakin osapuolelta halua sekä toimenpiteitä pitää toisiaan päivittäin ajan tasalla lapsen liittyvissä asioissa (Poi-
konen & Lehtipää 2009, 81).

5.3 Yhteistyön edellytykset

Norvapalo (2014) kuvaa omiin kokemuksiinsa pohjautuen asioita, jotka näyttävät olevan oleellisia toimivassa kasvatuserienetelmässä. Eniten hän korostaa positiivista asennetta ja lapsen kykyihin uskomista. Kuten hän mainitseekin, lapsen

ei tarvitse olla taitava kaikessa, mutta on tärkeää nähdä lapsi arvokkaana juuri sellaisena kuin hän on. Vanhemmat haluavat kuulla rehellisesti ja realistisesti siitä, miten lapsi toimii päiväkodissa. Heille on tärkeää myös kuulla, minkälaisella tuella lapsi on osannut asiat paremmin tai itsenäisemmin kuin ennen. Tärkeää on nähdä lapsessa mahdollisuuksia, ei vain ongelmia. Erityistä tukea tarvitseva lapsikin on taitava jossakin. Norvapalo painottaa uskallusta olla ihmisenä läsnä, sillä silloin voi oikeasti kohdata toisen ihmisen. Kasvatuskumppanuuteen kuuluvat niin onnistumiset kuin vastoinkäymisetkin. Edellytyksenä kasvatuskumppanuudelle on huoltajien ja henkilöstön keskinäinen kunnioitus, luottamus ja tasavertaisuus.

Molemmat osapuolet tuovat tietämyksensä ja näkemyksensä keskusteluun, mutta ovat ennen kaikkea herkkiä kuulemaan toistensa viestit ja ottamaan ne huomioon yhteisymmärryksen luomisessa. Kasvatuskumppanuus ei ole vain huoltajien ja henkilöstön välinen työtapo, vaan se koskee myös kasvattajien keskinäistä toimintaa moniammatillisissa verkostoissa. Jokaisella kasvatuskumppanilla on oma roolinsa, eikä näin ollen voi ottaa toisen roolia kumppanuudessa. Kasvatuskumppanuudessa voi olla kuitenkin tärkeä jäsen omassa roolissaan. Kodin merkitys on ensisijainen lapselle, eikä sitä pysty kukaan kasvatuksen ammattilainen hänelle korvaamaan. Mikäli kasvatuskumppanuus ei toteudu työyhteisössä täysipainoisesti, sitä on vaikea toteuttaa vanhempienkaan kanssa täysipainoisesti. (Norvapalo 2014.)

Norvapalo (2014) korostaa sitä, että erityisesti elämän muutospisteissä ja nivelvaiheissa kasvatuskumppanuudella on suuri merkitys. Kun aikuiset ovat toimintaperiaatteista samaa mieltä ja toimivat yhtenäisesti, se tukee lapsen turvallisuudentunnetta.

Tärkeimpiä edellytyksiä yhteistyön onnistumiselle ovat keskinäinen luottamus ja kummankin osapuolen tieto toistensa rooleista. Kasvattaja voi menettää vanhempien luottamuksen, mikäli kasvattaja tekee lasta koskevia päätöksiä keskustelematta ensin vanhempien kanssa. Luottamusta on hyvin vaikeaa rakentaa uudelleen. Luottamus rakentuu jokapäiväisessä arjessa vähitellen. Kasvattajien ja vanhempien välisen vuorovaikutussuhteen ja yhteistyön kehittymisessä on tärkeää tunnistaa ja tiedostaa tekijät, jotka vaikuttavat luottamuksen ulottuvuuksien sekä

luottamuksen syntymiseen ja kehittymiseen. Rotter (1967) on todennut, että ihmiset ovat myös syntyjään tai elämäkokemustensa vuoksi enemmän tai vähemmän luottavaisia. (Poikonen & Lehtipää, 86.)

Kasvattajan ja vanhempien välisessä vuorovaikutussuhteessa luottamus on keskeinen tekijä. Yhteistyö vahvistaa luottamusta ja luottamus lisää yhteistyötä, joten ne ovat toisistaan riippuvaisia ja vahvistavat toinen toistaan. (Poikonen & Lehtipää 2009, 85). Baierin (1986) mukaan luottamusta pidetään välttämättömänä vuorovaikutussuhteiden kehittymiselle (Poikonen & Lehtipää 2009, 85). Luottamus voi perustua myös ammatilliseen asemaan, jolloin vanhemmilla on tieto siitä, että kasvattajilla on edellytettävät kyvyt ja ominaisuudet (Poikonen & Lehtipää 2009, 86).

Erilaisia perherakenteita on olemassa nykypäivänä monenlaisia ja kasvattajien täytyy ottaa ne huomioon. Näin jokaisen perheen yksilölliset tarpeet voidaan ottaa mahdollisimman hyvin huomioon. Yhteistyön kehittäminen vaatii niin kasvattajilta kuin vanhemmilta konkreettisia toimenpiteitä ja yhteisiä keskusteluja kumppanuuden eri kehitysvaiheissa. Vanhempien ja kasvattajan lähtökohdat ja elämänhistoria vaikuttavat siihen, miten kummankin osapuolen keskinäinen kumppanuus syntyy ja rakentuu. Kasvattajilta vaaditaan ainutlaatuista herkkyyttä ja ammattitaitoa toimia erilaisten vanhempien kanssa vuorovaikutustilanteissa. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.)

5.4 Vuorovaikutuksen haasteet

On selvää, että kasvattajien ja vanhempien väliset riidat vaikuttavat arjen sujuvuuteen (Iso-Kuusela 2008, 56). Kasvattajat voivat pelätä ottaa puheeksi vaikeita asioita. Toisaalta tilanne voi olla myös sellainen, että vanhemmat ottavat puheeksi jotkin asiat vain päiväkodin johtajan kanssa. Tällöin tieto ryhmän kasvattajille tulee johtajan kautta, kuten aiemmin tehdyssä pro gradussa oli selvinnyt. (Iso-Kuusela 2008, 44.)

Päiväkodin työntekijät ovat Koivusen (2005) tekemässä tutkimuksessa nimenneet yhteistyötä hankaloittavia tekijöitä. Tekijät on jaettu rakenteellisiin, vanhempiin liittyviin ja työntekijöihin liittyviin. Vanhempiin liittyviä tekijöitä oli esimerkiksi se, että vanhemmat eivät ota vastaan lastaan koskevaa tietoa, vanhempien kiire,

vanhempien keskinäiset erimielisyydet lapsen asioissa sekä puutteelliset vuorovaikutustaidot. (Koivunen 2009, 176.)

Rakenteellisista tekijöistä korostui vastauksissa se, etteivät työntekijät tapaa vanhempia. Tapaamattomuuden lisäksi muita tekijöitä olivat esimerkiksi ajan puute sekä resurssipula. Myös monikulttuurisuus sekä hoitosuhteen katkeaminen oli mainittu vastauksissa. Työntekijöihin liittyviä tekijöitä olivat kasvattajan ja vanhemmat kemiat eivät kohtaa, puutteelliset vuorovaikutustaidot, työntekijöiden vaikeus auttaa moniongelmaisia perheitä, haasteet saada vanhempia motivoitua yhteistyöhön sekä tuonti- ja hakutilanteissa vaikeus keskustella. (Koivunen 2009, 176.)

Yleisimpiä tekijöitä näistä ovat varmasti puutteelliset vuorovaikutustaidot niin vanhempien kuin kasvattajien puolelta, resurssipula, kiire sekä vaikeudet kommunikoinnissa tuonti- ja hakutilanteissa. Näistä kaikista tekijöistä meidän saamamme kyselylomakkeissa tuli esiin työntekijöiden vähäinen määrä, mikä omalta osaltaan vaikuttaa myös kiireeseen. Kiire vaikuttaa taas negatiivisesti edelleen muihin asioihin kuten mahdollisuuteen olla läsnä, kasvattajan mielialaan sekä asioihin keskittymiseen.

Haasteiksi vuorovaikutuksen toteutumisessa voidaan kokea osaamattomuus hyödyntää vanhempien ja kasvattajien erilaiset näkökulmat ja käsitykset yhteistyön voimavaraksi. Erilaiset käsitykset ja näkökulmat täytyy osata hyödyntää voimavaraksi. On tärkeätä nähdä niin perheiden monimuotoisuus kuin heidän erilaiset valmiutensa yhteistyössä. Yhteistyötä tehdään nimenomaan perheiden ehdoilla ja heidän lähtökohdistaan käsin. Perheiden yksilölliset tarpeet voidaan ottaa parhaiten huomioon, kun huomioidaan myös se, että perherakenteita on nykypäivänä monenlaisia. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.)

6 Perheiden moninaisuus

Perhe on perinteisesti nähty ydinperheenä, ryhmänä, joka muodostuu biologisista vanhemmista sekä heidän lapsistaan. Perhettä ja vanhemmuutta koskevaan keskusteluun vaikuttavat yhteiskunnan modernisoituminen, perheiden mo-

nimuotoistuminen ja uudenlainen tapa suhtautua ihmiseen. Nykyään ydinperheen lisäksi hyväksytään monenlaisia perheitä. Perhe on yhteiskunnan tärkein ja keskeisin instituutio. Perhe on muuttuva yksikkö: perheitä syntyy, kehittyy, muoutuu, kuolee sekä rakentuu uudelleen. Perheelle ei nykyaikana ole yhtä ainoaa määritelmää. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 12, 14.) Jallinojan (2000) ja Litmalan (2003) mukaan ihmiset määrittelevät oman perheensä itse, ja yhä useampi ajattelee, että jokaisella on oikeus määritellä omansa (Faurie & Kalliomaa-Puha 2010, 28). Perhejärjestelmään vaikuttaa myös sekä kulttuuri että uskonto (Haapasaari & Korhonen 2013, 7). Seuraavien lisäksi muita yleisimpiä perhemuotoja ovat esimerkiksi adoptioperhe, monikkoperhe, sijaisperhe, sateenkaariperhe sekä kaksikulttuurinen perhe.

Ydinperhe on vanhempien ja heidän yhteisten biologisten lastensa muodostama perhekokonaisuus. Perhemuodostelmia, eli ydinperhettä laajempia kokonaisuuksia, muodostuu, kun sukulaiset asuvat samassa taloudessa tai pihapiirissä. Ulkomaalaistaustaisten ihmisten kulttuurissa, esimerkiksi romanien, on perhemuodostelmia. (Järvinen ym. 2009, 13.)

Uusperhe on perhe, jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi, joka on vain toisen puolison lapsi. Lapsi voi vuorotella äitinsä tai isänsä luona viikoittain tai viikonloppuisin, ja niitä kutsutaan viikonloppuperheiksi. Mikäli lapsi on vuorollaan kummankin biologisen vanhempansa luona, heillä on tällöin yhteishuoltajuus. (Järvinen ym. 2009, 13.)

Yksinhuoltajaperheeseen kuuluu yksi huoltaja ja vähintään yksi lapsi. Useimmiten yksinhuoltaja on äiti. Voi olla, että yksinhuoltaja hoitaa kasvatusvastuun kokonaan yksin, tai sitten yhdessä toisen vanhemman kanssa. Yksinhuoltajan arjessa korostuu myös läheisten ihmisten eli tukiverkoston merkitys. (Järvinen ym. 2009, 13.)

7 Lapsiperheiden hyvinvointi

Hyvinvointi on käsitteenä moniulotteinen ja subjektiivinen. Yleensä hyvinvoinnin osatekijät jaetaan kolmeen ulottuvuuteen: koettuun hyvinvointiin tai elämänlaa-

tuun, materiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen. Suomen kielessä hyvinvointikäsite viittaa yksilölliseen hyvinvointiin ja yhteisötason hyvinvointiin. Muun muassa elinolot, kuten ympäristö ja asuinolot, työhön ja koulutukseen liittyvät asiat, kuten työolot ja työllisyys sekä toimeentulo ovat yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma luetaan yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi. Yhä useammin koettua hyvinvointia mitataan elämänlaadulla. (THL 2015.)

Hyvinvoinnin määrittelemisen ja mittaamisen painopiste on siirtymässä aineellisen vaurauden korostamisesta elämisen merkityksellisyyden ja ihmissuhteiden arvostamiseen sekä huono-osaisuuden välttämiseen (Kajanoja 2015).

Arkinen hyvinvointi liitetään etenkin kotiin ja läheisiksi koettujen ihmisten vuorovaikutukseen. Arkinen hyvinvointi sitoo yhteen perheen hyvinvoinnin kokonaisuutta, johon liittyvät perheen talous, sosiaaliset suhteet ja mahdollisuudet toteuttaa itseään. Elintaso, elämäkokemus- ja sattumukset vaikuttavat ihmisen kokemaan hyvinvointiin, jolloin ihmisen kokemus hyvinvoinnista voi vaihdella. Tarkastellessa yhteiskunnallista hyvinvointia, on tärkeää huomioida jokaisen omat kokemukset hyvinvoinnista. Elintasoa pidetään keskeisenä hyvinvoinnille ja elämälle, vaikka sitä voidaan määritellä monin eri tavoin. Yleisellä tasolla tarkasteltuna suomalaisten lasten ja nuorten keskimääräinen hyvinvointi ja terveys ovat lisääntyneet. Samalla kuitenkin korjaavat palvelut ovat kuormittuneet koko ajan enemmän ja nopeammin. (Törrönen 2012, 10-12.)

Hyvinvointiin vaikuttaa paljon ihmisen omat kyvyt ja mieltymykset, joiden kautta hän rakentaa omaa hyvinvointiaan. Perhe-elämän ytimessä ovat hyvinvointia tuovat ja ylläpitävät tunne- ja hoivasuhteet. Hyvinvoinnin kokemukseen liittyy tasapainon tunne. Aikaa ja voimia pitäisi riittää elämän eri osa-alueille. (Lammi-Tasula, Karvonen & Ahlström 2009, 20; 38.)

Törrösen (2012) kirjassa haastateltavat kokevat hyvinvointinsa näyttäytyvän monimuotoisena ja eriarvoisena. Koettuun hyvinvointiin kuuluvat perheen menneisyyden sekä nykyisyyden taloudelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset piirteet. Haastateltavat kuvaavat hyvinvointia taloudellisena ja sosiaalisena vakautena, joka yh-

distyy hyvään asumiseen, riittävään toimeentuloon, terveyteen ja työelämäyhteyksiin sekä tiheään suhdeverkostoon. Lapsiperheiden hyvinvoinnin edellytyksiä turvaavat hyvät työelämäyhteydet ja työllistyminen sekä työstä saatu palkka, sukupuolten keskenään sopima ja oikeudenmukaiseksi kokema kodin sisäinen työnjako, luottamukselliset ja kiinteät sukupolvisuhteet ja suhdeverkostot sekä hyvä terveys. Jotkin haastateltavat kuvasivat huono-osaisuutta jollain elämänalueellaan, ja se näytti leviävän elämänalueesta toiseen. Huono-osaisuus näkyy sosiaalisena, taloudellisena ja kulttuurisena niukkuutena, mikä ei tue luottamusta palvelujärjestelmään tai muihin ihmisiin. (Törrönen 2012, 77-78.)

Oman työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat voivat aiheuttaa riskin hyvinvoinnille. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tukevat sosiaalipalvelut, etenkin varhaiskasvatus. Keskeistä lakisääteisten tukimuotojen lisäksi on työyhteisön tuki, esimerkiksi työajoissa joustamisen käytännöt ja yleisesti perheystävällinen ilmapiiri, jotka lisäävät arjen sujuvuutta. Perheen asettamat rajoitukset hankaloittavat vanhempien mielestä työelämän vaatimusten täyttämistä. Toissäkäymällä ihminen kuitenkin saa mielekästä tekemistä, mahdollisuuden toteuttaa itseään ja paljon uusia sosiaalisia suhteita, joita rakentuu työyhteisössä sekä erilaisissa ammatillisissa verkostoissa. Perhe-elämä ja ansiotyö voivat siis myös tarjota erilaisia rakennusaineita hyvinvoinnille. Hoivan antaminen ja saaminen, turvallisuus ja jatkuvuus, läheisyys ja rakkaus ovat taas perhe-elämän myönteistä puolta. Tasapainon löytäminen ei ole helppoa, sillä lasten tarpeet ja töistä tulevat vaatimukset vievät aikaa ja voimia. Tasapainoa on kuitenkin tavoiteltava ja monet lapsiperheiden vanhemmat siinä onnistuvatkin kohtuullisesti. Syyllisyyden tunne nousee tyypillisemmäksi ongelmaksi vanhemmilla. Se ei ole välttämättä suuri uhka hyvinvoinnille, mutta monet vanhemmat joutuvat elämään sen tunteen kanssa ilman pysyvää tai toimivaa ratkaisua. (Lammi-Taskula ym. 2009, 38-39, 43, 46.)

Lapsiperheissä keskeisenä asiana kaikkien perheenjäsenten hyvinvoinnille pidetään vanhempien välistä toimivaa parisuhdetta. Keskeisin erimielisyyksien aiheuttaja perheissä on ollut kotitöiden jako ja viime vuosikymmenen aikana riitely kotitöistä on entisestään lisääntynyt. Riitely kotitöiden jakamisesta heikensi mer-

kittävästi äitien ja isien tyytyväisyyttä omaan parisuhteeseen. Liian vähäinen yhteinen aika ja keskustelu sekä väärinymmärretyksi tuleminen parisuhteessa olivat erityisesti yhteydessä toistuviin kiistoihin. On siis tärkeää, että vanhemmat ovat tyytyväisiä parisuhteeseensa. Tyytyväisyyttä perheeseen toi molemminpuolinen kunnioitus ja tyytymättömyyttä toi taas liian vähäinen yhteinen aika ja liian vähäinen aika yhteiselle tekemiselle arjessa. Molempien vanhempien osallistuminen yhteisten lasten, ja yhteisen kodin hoitoon, saa myös parisuhteen voimaan paremmin. (Lammi-Taskula ym. 2009, 50, 54-56.)

Vanhemmuuteen liittyvät ilot ja murheet ovat tuttuja, jokapäiväiseen perhe-elämään liittyviä juttuja. Niiden kautta rakennetaan lapsen ja vanhemman vastavuoroista suhdetta, joka on tärkeä osa molempien hyvinvointia. Noin puolet lapsiperheiden vanhemmista ovat huolissaan omasta jaksamisestaan vanhempina. Huolenaiheita tulee yhteiskunnallisesta ja yksilöllisistä asioista. Työelämän vaatimukset ja toisaalta omaan terveyteen riittyvät ongelmat kuormittavat vanhemmuutta. (Lammi-Taskula ym. 2009, 60.)

8 Nuorten äitien kokemuksia äitiyden ja opiskelun yhdistämisestä

Virve Sairasen pro gradu -tutkielmaan 2010 Nuoret äidit ja opiskelu – ajatuksia ja kokemuksia koulutuksesta, opiskelusta ja opinto-ohjauksesta toisen asteen oppilaitoksissa, osallistui 22 nuorta äitiä, jotka olivat iältään 17-23-vuotiaita. Suurin osa haastateltavista äideistä tuli raskaaksi jo käydessään koulua ja muutama äiti aloitti tai palasi takaisin koulunpenkille raskaana ollessaan. Normaalisti opintonsa raskauden aikana pystyi suorittamaan osa äideistä, osa taas joutui jättämään opintoja väliin terveyteen liittyvistä syistä tai oman väsymyksen takia. Joidenkin äitien kursseja vähennettiin, jotta opiskelu helpottuisi. Osa äideistä joutui myös keskeyttämään opinnot, koska terveydelliset syyt eivät mahdollistaneet opiskelua. Opiskelut eivät myöskään aina jaksaneet kiinnostaa, koska raskaus vei tilaa ajatuksissa. Äidit kuitenkin kertoivat opiskelumotivaationsa lisääntyneen raskauden myötä. (Sairanen 2010, 71; 85-86.)

8.1 Opiskelevan äidin arki

Arjessa täytyy ottaa monta asiaa huomioon, jotta arki olisi sujuvampaa ja onnistuneempaa niin äitinä kuin opiskelijana. Koska opiskeluajankohdat vaihtelivat, oli lapselle järjestettävä hoitajan sen mukaan, miten opiskelut ajoittuivat. Äidit kokivat koulun ja hoitopaikan sijainnin tärkeäksi, jotta matkoihin ei menisi liian paljon aikaa. Koulun ja lapsen hoitopaikan sijainnit asettivat myös rajoituksia opiskelulle ja siihen, miten pitkään opinnot saattoivat kestää. Aina kaikki ei sujunut niin kuin äiti oli suunnitellut, ja paljon vaikutti myös se, oliko tukijoukkoja saatavilla. (Sairanen 2010, 87-88.)

Monet tutkimuksen äideistä pyrkivät hoitamaan tehtävät jo koulussa esimerkiksi hyppytunneilla tai lopputunneista, jotta tehtäviä ei tarvitsisi tehdä enää kotona. Äidit vertasivat opintoja työssäkäyntiin, jossa ei haluta viedä töitä kotiin. Aina opiskelujuttujen teko koululla ei ollut mahdollista, ja suurin osa äideistä joutui ajoittamaan koulutehtävien tekemisen ja kokeisiin lukemisen iltoihin ja öihin. Jos lapsi oli kotona, pyrittiin päiväuniaika hyödyntämään opiskeluun. Aina illalla ei enää välttämättä jaksettu opiskella, ja päivisinakin motivaatio oli hankala löytää, kun lapsi vaati täyden huomion. (Sairanen 2010, 88.)

Äitiyden ja opiskelun yhdistäminen koettiin joidenkin äitien mielestä raskaana, kun opiskelutehtävien tekeminen ja kokeisiin lukeminen ajoittui iltoihin ja öihin. Se vaikutti myös äitien jaksamiseen. Opiskelujen ja äitiyden yhdistämistä hankaloittivat myös lapsen sairastelut, jotka vaikuttivat arjen järjestelyihin. Opiskelua ja äitiyttä ei kuitenkaan aina koettu hankalaksi ja raskaaksi. Opiskelu ja äitiys yhdessä toivat osalle äideistä elämään uusia näkökulmia ja äidit kokivat näiden kahden asian sopivan hyvin yhteen elämässään. Opiskelu koettiin vastapainona elämälle. (Sairanen 2010, 89.)

8.2 Tukiverkoston tärkeys

Lähipiirin merkitys korostui kaikissa nuorten äitien vastauksissa. Jotta opiskelun ja äitiyden yhdistäminen onnistuisi tarvittiin lastenhoitoa. Lastenhoidossa lapsen isän tai kumppanin koettiin olevan isossa roolissa. Omia vanhempia ja sisaruksia pidettiin myös tärkeänä. Aina toivottua apua ja tukea lastenhoitoon ei kumppanilta kuitenkaan saanut. Tärkeäksi ja motivaatiota nostavaksi asiaksi koettiin

myös kumppanin ja perheen tuki ja kannustus opinnoissa. Tukea ja kannustusta ei välttämättä heti tilanteessa saanut, mutta opintojen sujuminen helpotti arkea. Kumppanin taloudellinen toimeentulo ja työssäkäynti auttoivat äitejä yhdistämään opiskelun ja äitiyden. Omalla äidillä oli myös tärkeä rooli. Oman äidin kanssa pysyi puhumaan äitiydestä, jakamaan kokemuksia ja kysymään neuvoa. (Sairanen 2010, 91-92.)

Ystävät toimivat enemmän äitien henkisenä tukena kuin auttoivat lasten hoitamisessa, vaikka apua oli saatu siinäkin. Osalle äideistä ystävät aiheuttivat ongelmia, koska ystävät eivät tienneet miten suhtautua raskauteen tai nuoreen äitiin. Puheenaiheiden ja samojen kiinnostuksen kohteiden löytäminen ystävien kanssa oli hankalampaa eivätkä ystävät osanneet nähdä äitiä kuin äitinä. Oikeat ystävät kuitenkin säilyivät kaverien ja tuttavien kadotessa. (Sairanen 2010, 92.)

Vaikka lapsen isä tai äidin oma perhe toimivat lastenhoitoapuna, nousi myös lasten julkinen päivähoito tärkeään ja merkittävään rooliin. Tutkimuksen äideistä seitsemän oli kertonut lapsensa olevan tai olleen päiväkodissa ja neljä äitiä kertoi lapsensa olevan perhepäivähoitajalla. Opintoihin keskittyminen olisi onnistunut äitien mielestä paremmin, jos päivähoidosta olisi saatu lisäapua. Yhteiskunnan erilaisia tukipalveluita sekä tukia ja päivärahaa pidettiin tärkeänä päivähoidon lisäksi. (Sairanen 2010, 93, 97.)

8.3 Koulun rooli

Opettajat ja opinto-ohjaajat suhtautuivat pääsääntöisesti raskauteen ja äitiyteen positiivisesti, mutta ikäviä ja tyyliäkin kokemuksia löytyi. Ikävät kokemukset jäivät onneksi yksittäistapauksiksi. Kannustusta opintojen ja niiden jatkumisen suhteen sai oppilaitoksista eikä opintojen keskeyttämistä paheksuttu. Opettajien oli koettu olevan ymmärtäväisiä äidin tilanteelle, eikä tehtävän palauttamista myöhässä tai lapsen sairastumisen vuoksi tullutta poissaoloa paheksuttu. Aina kaikki opettajat eivät olleet niin ymmärtäväisiä ja ymmärrystä olisi kaivattu lisää. Pienet helpotukset ja joustot olivat monen äidin toiveissa. (Sairanen 2010, 100,101.)

Monissa oppilaitoksissa äitien erilainen elämän tilanne oli huomioitu ja helpotukset, joustot ja lisääjät vaikuttivat opiskelujen onnistumiseen, vaikka ne olisivatkin olleen vain pieniä. Myöskään korvaavia tehtäviä ei määrätty, jos lapselle ei aina

löytynyt hoitajaa. Opettajat joustivat myös etätehtävien vaatimuksissa ja joillekin poissaoloja oli sallittu kurssimääräystä enemmän. (Sairanen 2010, 102.)

9 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ja kuvata opiskelevien vanhempien kokemuksia Lappeenrannan alueen varhaiskasvatuspalveluista. Kyselyissä keräsimme tietoa myös siitä, miten varhaiskasvatus tukee perheiden hyvinvointia. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia ja selvittää opiskelevien lapsiperheiden ajatuksia varhaiskasvatuksesta ja siitä, kuinka varhaiskasvatus perheitä tukee. Tavoitteenamme on sen lisäksi saada huomio kiinnitettyä opiskelevien perheiden hyvinvointiin ja siihen, miten sitä voitaisiin edistää ja tukea. Välitämme tuloksemme Lappeenrannan kaupungille, jolta aloite aiheeseen tuli.

Tutkimuskysymyksemme ovat seuraavat:

- Miten varhaiskasvatus tukee opiskelevien lapsiperheiden hyvinvointia?
- Onko lapsiperheiden saama tuki riittävää?
- Miten varhaiskasvatuksen antamaa tukea voisi kehittää?

10 Opinnäytetyön toteutus

Aloitimme opinnäytetyömme aiheen pohtimisen elokuussa 2017. Tarve lapsiperheiden hyvinvoinnin selvittämiseen tuli Lappeenrannan kaupungilta. Idea yhdistää aiheeseen opiskelevat vanhemmat tuli koulumme opettajalta. Lähdimme selvittämään taustaa tälle aiheelle, ja tutkimuksemme jälkeen jäikin monta ideaa jatkotutkimuksia varten.

Lähteitä aloimme etsiä opinnäytetyötämme varten marraskuussa 2017, jolloin rupesimme myös kirjoittamaan opinnäytetyösuunnitelmaamme. Suunnitelman pohjalta lähdimme rakentamaan kysymyksiä kyselylomaketta varten, jotta saamme vastaukset miettimämme selvitystehtäviin. Tutkimusluvat koulumme opiskelijoiden kyselyjä varten saimme rehtorilta joulukuussa 2017. Teorian kirjoittamisen

aloitimme tammikuussa 2018. Kiinnostuneita osallistujia aloimme etsimään elokuussa 2018. Viimeiset osallistujat saimme marraskuussa 2018. Loka- ja marraskuussa 2018 analysoimme saamamme kyselylomakkeet.

10.1 Kyselylomake

Kysyimme haastateltavien subjektiivisia kokemuksia heidän saamastaan varhaiskasvatuksesta Lappeenrannan alueella. Koska haastattelut olivat sähköisiä, emme voineet tarkentaa kysymyksiämme, kuten olisimme voineet tehdä kasvotusten suoritettuna haastattelussa. Joissain kohdin haastateltava saattoi siis puhua hieman ohi kysymyksemme tarkoituksesta. Jokainen kyselyyn osallistunut on vastannut omasta näkökulmastaan, eikä näin ollen kuitenkaan oikeita tai vääriä vastauksia ole.

Laadimme kysymykset, jotka tuntuivat keskeisiltä aiheemme kannalta. Annoimme osallistumiseen myös erilaisia vaihtoehtoja: kasvotusten haastattelu lomakkeen kysymysten pohjalta, lomake tai vastaaminen nimettömästi täyttämällä lomake ja palauttamalla se ennalta sovittuun paikkaan ryhmämme lokeroon.

Kyselyssä tiedusteltiin, mihin vanhemmat olivat tyytyväisiä Lappeenrannan kaupungin järjestämässä varhaiskasvatuksessa ja mitkä asiat kaipaisivat kehittämistä tai muutosta. Pyysimme huoltajia nimeämään konkreettisia asioita tuen tarpeesta tai tuesta, jota perhe on saanut sekä halutessaan antamaan vapaamuotoisen palautteen Lappeenrannan kaupungille.

On tärkeätä ottaa huomioon myös se, että tuki, joka riittää toiselle perheelle varhaiskasvatukselta, ei välttämättä riitä toiselle perheelle. Perheillä on oikeus myös rajata, mitä perhe haluaa omasta elämästään päiväkotiin kertoa. Toisille perheille riittää esimerkiksi tieto siitä, että päivä on sujunut hyvin, toinen perhe saattaa haluta tietää tarkasti vaikkapa unen määrän, ruokailut sekä muun päivällä tapahtuneen toiminnan sisällön.

Selvityksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen. Valitsimme laadullisen tutkimuksen, sillä halusimme laajan vastausmäärän sijasta saada mahdollisimman yksi-

tyiskohtaisia kokemuksia vastaajilta. Tarkemmin sanottuna käytimme hermeuttista tutkimusta, jossa keskeistä on tutkimuskohteen syvälinen inhimillinen ymmärtäminen sekä tulkintojen tekeminen (Koppa, 2018).

10.2 Kyselyyn osallistuneet perheet

Kyselyyn osallistui neljä Saimaan ammattikorkeakoulussa opiskelevaa vanhempaa, joilla jokaisella on vähintään yksi varhaiskasvatusikäinen lapsi. Perheet ovat Lappeenrannan alueen varhaiskasvatuksen eri toimipisteiden asiakkaita. Kyselyyn osallistui neljä vanhempaa, jotka ovat ainoita opiskelijoita heidän taloudestaan: mahdollinen puoliso on siis töissä tai esimerkiksi toimii yrittäjänä.

Eroja vastaajien koulutustaustoissa oli: yhdellä oli taustalla peruskoulu, kahdella ammattikoulututkinto ja yhdellä ylempi korkeakoulututkinto. Perheillä on lapsia 1-3, jokaisessa perheessä kuitenkin vain yksi varhaiskasvatusikäinen lapsi. Jokainen perhe käytti myös eri alueen varhaiskasvatuspalveluita.

10.3 Aineiston keruu

Keräsimme aineiston koulumme opettajien kautta. Laadimme saatekirjeen sekä kyselylomakkeen, jotka laitoimme jakoon sähköisesti koulumme sosiaalialan opettajille. Tätä kautta tieto opinnäytetyöstämme ja siitä, että tarvitsemme kyselyyn osallistujia, levisi. Ainoat edellytykset vastaamiselle siis oli, että opiskelee koulussamme sekä vähintään yksi perheen lapsi on varhaiskasvatuksen piirissä Lappeenrannan alueella. Jouduimme rajaamaan pois esimerkiksi yhden Imatran varhaiskasvatuspalveluja käyttävän perheen.

Kyselylomakkeen rakensimme niin, että alkuun tuli perustietoja: vanhempien koulutustaustat, tieto siitä, opiskelevatko molemmat vanhemmat vai ainoastaan toinen sekä lasten määrä ja varhaiskasvatusikäisten lasten lukumäärä. Tämän jälkeen kysyimme aluetta, jonka varhaiskasvatuspalveluita perhe käyttää. Siitä seuraavat kysymykset ovat sellaisia, joihin pyysimme konkreettisia esimerkkejä, esimerkiksi onko varhaiskasvatus tukenut perhettänne sekä miten se on tukenut.

Tarkoituksena oli saada subjektiivisia kokemuksia samankaltaisessa elämäntilanteessa olevilta perheiltä. Tämä onnistui, vaikka kyselyyn vastanneiden määrä

olikin hyvin vähäinen. Kyselyn toteutimme puolistrukturoidusti. Lomakkeen kysymykset olivat kaikille vastaajille samat, ja ne olivat samassa järjestyksessä.

10.4 Aineiston analyysi

Lähtökohtana aineiston analyysissä on muun muassa erottaa aineistosta olennainen, saada vastauksia tutkimustehtävään sekä erilaisuuksien ja poikkeavuuksien huomioiminen. Kävimme aineiston läpi useaan kertaan, jolloin tavoitteena oli tutustua aineistoon ja löytää aineiston todellinen sisältö (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018a). Aineistoon merkittiin selvitystehtävien kannalta kiinnostavat asiat eri värein. Taulukossa 1 on havainnollistettu sisällön analyysin vaiheita.

Esiintyvä ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
...mielestäni vasu keskustelut on ollut erittäin antoisia ja niissä on itseä askarruttaviin ja toisaalta taas päiväkodissa esiin tulleisiin asioihin pystytty pureutumaan ja tarvittavia yhtenäisiä linjauksia tehtyä...	Positiivinen kokemus varhaiskasvatustuskeskustelusta	Varhaiskasvatustuskeskustelut	Saatu tuki
...olemme olleet tyytyväisiä - - päiväkodin kokonaisuvaan ja eritoten henkilökuntaan...	Tyytyväisyys toimintaan	Henkilökunta	Toimivat asiat
...myös päivähoidon tarpeen määrä on usein epäselvä, kun päivähoitosopimusta	Joustavuus	Päivähoitoaikojen sopiminen	Asiat, jotka eivät toimi

solmitaan. olisi hyvä, jos päivähoitoa pystyisi käyttämään tarpeen mukaan...			
...enemmän ohjattua toimintaa mm. pihaleikeihin...	Lasten osallistaminen	Ohjatun toiminnan lisääminen	Kehittämisen kohteet

Taulukko 1. Esimerkki aineiston analyysistä

10.5 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön raportoinnin tarkoitus on osoittaa, että tekijät hallitsevat ja ymmärtävät valitun aiheen taustan sekä menettelytavat tutkimuksessa. Raportoinnin perusteella arvioidaan myös opinnäytetyön uskottavuutta ja luotettavuutta (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018b). Valitsimme menettelytavat tarkkaan opinnäytetyöhömme. Arvioimme, että kysely, johon vastaajat pystyvät vastaamaan myös vapaasti kirjoittamalla, antaa tarkimman tiedon vastaajien kokemuksista varhaiskasvatuksessa. Etsimme laajasti aiheeseen sopivaa kirjallisuutta sekä luotettavia opinnäytetyön ohjeen mukaisia lähteitä. Eettisyyteen kuuluu myös tekijöiden harjoittama lähdekritiikki sekä luotettavien lähteiden käyttö ja niiden soveltuvuus opinnäytetyön aiheeseen (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018b). Vastaajien otos oli hyvin suppea ja saadut tulokset olivat subjektiivisia kokemuksia palvelujen käyttäjiltä, joten tulosten luotettavuuden määrittely on vaikeaa. Toisaalta huoltajat kertoivat rehellisesti omista kokemuksistaan, ja tämä oli toteutetun tutkimuksen tarkoitus. Tuloksia voidaan siis pitää suppeina, pienen joukon kokemuksina, mutta silti luotettavina.

Opinnäytetyötä aloitettaessa on tutkittava tarkasti, mikä hyöty ja tieto aiheesta saadaan irti, onko aihe merkityksellinen ja kannattaako se ylipäättään toteuttaa. Aiheen valinta on myös siis tutkimuseettinen kysymys. Opinnäytetyön tekijöiden tulee miettiä, miksi kyseinen aihe on valittu ja mitä sillä selvitetään. Tärkeää on ottaa huomioon, kenen ehdoilla aihe valitaan ja kenen tarpeesta se nousee (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018b). Opinnäytetyön aihe tuli suoraan Lappeenran-

nan kaupungilta, joten tilausta tällaiselle tutkimukselle oli. Aihe käsittelee Lappeenrannan kaupungin asiakkaiden tyytyväisyyttä kaupungin varhaiskasvatukseen ja miten asiakkuus lisää heidän hyvinvointiaan. Selvitämme puolueettomalla kyselyllä vanhempien subjektiivista kokemusta Lappeenrannan varhaiskasvatuksen palveluista. Tämä palvelee myös kaupungin tarvetta saada informaatiota omasta palvelustaan ja sen tilasta.

Meillä opinnäytetyön toteuttajilla on salassapitovelvollisuus kyselyyn vastanneita vanhempia kohtaan. Kaikki saamamme tiedot käsiteltiin anonymisti ja luottamuksellisesti. Kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys pidettiin salassa koko työskentelymme ajan. Kerättyämme ja analysoituamme kyselyn tulokset, hävitimme saamamme materiaalin. Kukaan ulkopuolinen ei päässyt käsiksi aineistoon.

Jo opinnäytetyön suunnittelussa korostuu tutkimuseettisyys, jossa pitää ottaa huomioon, kuinka vastaajana olevan henkilön oikeudet ja yksityisyys huomioidaan ja turvataan. Koko prosessin ajan on opinnäytetyön osallistujia kohdeltava tutkimuseettisesti korkeatasoisesti. Osallistujille täytyy kertoa jo prosessin alussa, mitä opinnäytetyön aikana tapahtuu tai mitä voi tapahtua. Tekijöiden on myös mietittävä, kuinka vastaajien suostumus tutkimukseen hankitaan, ja suostumuksen on oltava vapaaehtoista. Osallistuvan henkilön tulee ymmärtää hänelle kerrotut tiedot ja hänen on oltava kyvykäs tekemään kypsiä ja järkeviä arviointoja. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2018b.)

11 Tulokset

Opinnäytetyössä tuli selvästi esille, että sekä laki, varhaiskasvatussuunnitelma että teoria tukevat vahvasti toimintaa, jonka päämääränä on lapsen ja perheen hyvinvointi. Hyvinvoinnin tukemiseen kuuluu monta eri osa-aluetta. Erittäin tärkeän pohjan perheiden hyvinvoinnille antavat vankka yhteistyö ja kommunikointi lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä.

Aineiston analyysissa sisällöstä nousi esiin neljä pääluokkaa: saatu tuki, toimivat asiat, asiat, jotka eivät toimi sekä kehittämisen kohteet. Taulukossa 2 on kuvattu aineistosta muodostuneet alaluokat ja pääluokat.

Tulosten mukaan vanhemmat mieltävät saamaansa tukeen varhaiskasvatuskeskustelut, neuvot sekä lapsen yksilöllisyyden ja kiinnostuksen kohteet. Toimiviin asioihin liittyvät henkilökunnan pätevyys, lapsen perustarpeiden tyydyttäminen, päiväkodin mielekkyys lapselle, virikkeellinen ja ikätasoinen kasvatus, perheen tilanteen huomioiminen sekä avoin keskustelu. Varhaiskasvatuksen päivähoitoaikojen sopiminen, ryhmäkoot, vaikeus saada sijaisia, resurssien puute sekä tiedonkulku ovat vanhempien mukaan asioita, jotka eivät toimi. Kehittämisen kohteiksi vanhemmat määrittelevät ohjatun toiminnan lisäämisen, ryhmäkoot, henkilökunnan määrän, pidemmät päivähoitopäivät tarvittaessa, tiedonkulun sekä ruokavalion järjestämisen.

Saatu tuki	Toimivat asiat	Asiat, jotka eivät toimi	Kehittämisen kohteet
Varhaiskasvatuskeskustelut	Henkilökunnan pätevyys	Päivähoitoaikojen sopiminen	Ohjatun toiminnan lisääminen
Neuvot	Lapsen perustarpeet tyydytetty	Ryhmäkoot	Ryhmäkoot
Lapsen yksilöllisyys ja kiinnostuksen kohteet	Päiväkodin mielekkyys lapselle	Vaikeus saada sijaisia	Henkilökunnan määrä
	Virikkeellinen ja ikätasoinen kasvatus	Tiedonkulku	Pidemmät päivähoitopäivät tarvittaessa
	Perheen tilanteen huomioiminen		Tiedonkulku
	Avoin keskustelu		Ruokavalion järjestäminen

Taulukko 2. Aineistosta muodostuneet alaluokat ja pääluokat

11.1 Saatu tuki

Kaksi kyselyyn osallistunutta vanhempaa toi esiin perheen tuen saannista kysyttäessä varhaiskasvatussuunnitelman läpikäymiseksi järjestettävän keskustelun, ja sen, että lapsen yksilöllisyys ja kiinnostuksen kohteet on otettu huomioon tässä tilanteessa. Perhe on voinut luottaa siihen, että asian puheeksi ottaminen auttaa löytämään toimivan ratkaisun *Esimerkkinä meidän eskarilaisella oli alussa niin kivaa eskarissa, että kotiin lähtö oli todella vaikeaa. Asian kun otimme opettajan kanssa puheeksi, löydettiin erittäin toimiva ja hyvä ratkaisu tilanteelle.* Perhe on saanut myös hyvää tukea ja neuvoja kuinka haastavista kehitysvaiheista selviää *Esimerkiksi nuoremman ”mie ite” vaiheen aamulähtöjen helpottamiseksi.*

11.2 Toimivat asiat päivähoidossa

Vastauksista tuli esille paljon asioita, jotka osallistuneiden mukaan toimivat varhaiskasvatuksessa.

Varhaiskasvatuksen virikkeellisyyttä ja ikätasoista kasvatusta keuhuttiin. Lasten tarpeet ja perheen tilanne on otettu erään vastanneen mielestä hyvin huomioon ja asioista on voitu keskustella avoimesti tunteita peittämättä. Työntekijöiden ammatillisuutta ja persoonallisuutta arvostettiin myös kahdessa erillisessä vastauksessa. Toisessa vastauksessa mainittiin turvallisuuden tunne ja tunne siitä, että lapsi saa varhaiskasvatuksessa hyvää hoitoa. Erikseen oli mainittu myös se, että lapsi viihtyy varhaiskasvatuksessa. Toimivaksi asiaksi nostettiin esiin perheen tilanteen huomioiminen. Lapsen yksilöllisyyden lisäksi kasvattajat ottavat huomioon myös vanhempien tilanteen (opiskelija ja työssäkäyvä).

11.3 Asiat, jotka eivät toimi päivähoidossa

Päivähoitoaikojen sopiminen tuli esiin kahdessa vastauksessa, toisessa näin: *päivähoitoaikojen sopiminen ei ole niin joustavaa, kuin sen pitäisi olla*. Perhe olisi toivonut, että lapsella olisi ollut mahdollisuus olla pidempään päivähoidossa (klo 6–17 ulkopuolella) silloin kun kyselyyn vastanneella vanhemmalla sekä hänen puolisoillaan on koulua ja töitä, jotka kestävät iltaan asti.

Yhdessä vastauksessa oli mainittu ryhmäkoot: *Ryhmä koot tulisi saada aisoihin. Liian isot ryhmät ja se näkyy lapsissa!!*. Vaikeus saada sijaisia on asia, jonka yksi kyselyyn vastannut on nimennyt. Hän kuvaili tilannetta näin: *jos se näyttäytyy jo lapsille ja vanhemmillekin niin minusta asiaan tulisi puuttua. - - ja vapaus alkoi valitettavasti näkymään myös henkilökunnan jaksamisessa*. Tilanne kuulostaa siltä, että kyseessä ei ole hetkellinen vajaus henkilökunnassa, vaan pysyvämpi tila.

Tiedonkulku mainittiin yhdessä vastauksessa. Tiedot eivät ole aina kulkeneet aamu- ja iltavuorolaisen välillä niin, että lasta hakiessa vanhempi olisi saanut tarkempaa tietoa siitä, miten lapsen päivä oli mennyt.

11.4 Kehittämisen kohteet

Kehitettävää saamiemme vastauksien perusteella on esimerkiksi varhaiskasvatuksen ruokavalion järjestämisestä. Erään vastanneen mielestä pitäisi olla mahdollista, että lapselle voitaisiin valita ruokavalio perheen vakaumuksen mukaan, eikä pelkästään terveydellisistä syistä. Toinen kehittämisen kohde samalta vastaajalta koski lapsen hakutilannetta, jossa vanhempi ei ollut saanut tarpeeksi informaatiota oman lapsensa päivästä, koska töihin jäänyttä toisen ryhmän työntekijää ei ollut informoitu tarpeeksi asiasta.

Myös ryhmäkokojen suuruus tuli esiin eräässä kyselyyn vastanneen vastauksessa negatiivisena ja muutosta vaativana asiana. Vastaajan mukaan suuret ryhmäkoot näkyvät lapsissa: *Lapset on meidän tulevaisuus, annetaan heidän saada enemmän jakamatonta huomiota. Väistämättä lapsi, joka on hiljaisempi, eikä niin saa itseään esille muihin verraten jää vähemmälle huomiolle suurissa lapsiryhmissä. Ja melutaso sekä jatkuva härdelli on jo sitä luokkaa, että lapsen kehittyvä hermosto joutuu koville.* Resurssipula työntekijöiden palkkaamisessa tuli esiin samassa vastauksessa, tämä vaikutti vastaajan mukaan mm. siinä, ettei heidän lapsensa ollut päässyt mukaan hiihtoretkelle, koska aikuisia ei ollut ryhmässä tarpeeksi. Työntekijöiden alimitoitus alkoi vastaajan mukaan näkyä myös ryhmän työntekijöissä, vaikkei kukaan ääneen mitään ollut sanonutkaan.

Samassa ryhmässä oli myös yksi työntekijä, jonka kanssa vanhemmat eivät olleet tulleet niin hyvin toimeen tämän joustamattomuutensa vuoksi. Kyselyyn vastanneen mielestä kuitenkin pääasia oli, että lapset pitivät kyseisestä työntekijästä. Vastanneen mielestä on paljon ihmisen asenteesta kiinni, tässä tapauksessa työntekijän, kuinka asiat varhaiskasvatuksessa toimivat. Yksikin henkilö voi yhden saamamme vastauksen mukaan aiheuttaa paljon hankaluuksia yhteistyössä. Hoitoaikasovelluksesta ja sen sulkuajoista tuli myös kielteistä palautetta, mutta sovellusta oli juuri muutettu vanhempien hyödyksi, joten tilanne oli kehittynyt myönteiseen suuntaan.

Kahdessa vastauksessa mainittiin tyytymättömyys päiväkodin joustamattomiin hoitoaikoihin. Esimerkiksi toiset kyselyyn vastanneet vanhemmat olisivat töl-

densä takia tarvinneet lapselle myöhäisempää hoitoaikaa, mutta tämä ei ollut päiväkodin aukioloaikojen suhteen mahdollista. Myös toisten lasten vaatteiden jatkuvasta eksymisestä vastanneen lapsen lokeroon tuli kielteistä palautetta, päiväkotiin toivottiin toimivampaa löytölaatikkokäytäntöä. Samassa vastauksessa haluttaisiin myös lisää ohjausta pihaleikkeihin.

12 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyöprosessi oli pitkä, ja se kesti pidempään kuin osasimme odottaa. Meillä oli alkuun vaikeuksia löytää osallistujia, sillä emme tavoittaneet yhtään kiinnostunutta ehtojamme täyttävää vanhempaa. Opinnäytetyösuunnitelmassamme asetimme kyselyyn osallistujien määräksi 7–8 perhettä, jotta saisimme laadullisesti kattavan otannan. Loppujen lopuksi saimme vastauksia vain neljä, mikä on aika vähäinen määrä. Mikäli niitä olisi ollut enemmän, todennäköisemmin olisimme saaneet myös useampia samankaltaisia vastauksia kysymyksiimme. Nyt jokainen kyselyyn osallistunut kertoi aika lailla eri asioista, paitsi kahdessa vastauksessa tuli esiin esimerkiksi tyytymättömyys päivähoitoaikojen joustamattomuuteen.

Opinnäytetyön päämääränä oli selvittää, kuinka Lappeenrannan perheet, joiden vanhemmat tai yksi vanhemmista opiskelee, kokee Lappeenrannan varhaiskasvatuksen heitä tukevan. Tuloksia selvitettiin kyselylomakkeen avulla.

Kyselylomakkeen täyttämiseen oli haastavaa hankkia osallistujia. Ihan alun perin asetimme tavoitteeksi löytää 7–8 vastaajaa. Huomatessamme osallistujien määrän olevan vielä pienempi, pienensimme määrän kuuteen (6). Lopulta vastauksien määrä supistui neljään. Yhteydenottoja tuli niukasti alusta alkaen. Osa tavoitetuista ja innokkaista osallistujista jätti joko kokonaan vastaamatta tai vetosi kiireisiin. Ilmoitus osallistumisen perumisesta olisi meidän mielestämme ollut paikallaan. Otos antaa jonkinlaisen kuvan varhaiskasvatuksen tilasta Lappeenrannassa, mutta ovatko tulokset riittäviä? Olisimme voineet valmistautua vähäiseen innostukseen osallistua miettimällä varasuunnitelmia aiemmin. Tietoa opinnäytetyöstä opiskelijoille lähetettiin opettajien kautta kaksi kertaa. Otimme yhteyttä opiskelijoihin myös suoraan lähettämällä heille sähköpostiviestiä ja kertomalla opinnäytetyöstämme. Tästäkään huolimatta emme saaneet lisää vastaajia.

Myös perheiden kokemukset varhaiskasvatuksen laadusta ja tuesta ovat kuitenkin erittäin subjektiivista. Kyselyyn vastanneilla voi siis olla hyvinkin erilaisia kokemuksia ja ajatuksia samoista käytännöistä ja olosuhteista. Vastaukset nostavat kuitenkin esiin ruohonjuuritasolta sekä positiivisia että kehityksen tarpeessa olevia asioita, jotka eivät välttämättä muuten nousisi esiin varhaiskasvatuksen arjen työskentelystä. Yhteneväisenä ajatuksena saamissamme vastauksissa nousivat esiin luotto varhaiskasvatuksen työntekijöiden ammatillisuutta ja osaamista kohtaan ja samalla huoli resurssien vähäisyydestä, kuten liian vähäisestä henkilökunnasta ja suurista lapsiryhmistä.

Koska opinnäytetyön osallistujamäärä oli suppea, eivät asiat, joihin ollaan tyytymättömiä, saa välttämättä sitä painoarvoa, jonka ne ansaitisivat. Jos suurempi määrä varhaiskasvatuksen asiakkaista ilmaisisi mielipiteensä kehityskohteista, olisi mahdollista, että esille nostetut asiat saisivat enemmän näkyvyyttä ja asioita lähdettäisiin kehittämään eteenpäin.

Eroja päiväkotien sekä ryhmien välillä Lappeenrannassa on paljon. Joissakin päiväkodeissa on käytössä viralliset varahenkilöt, jotka sijaistavat muita työntekijöitä silloin, kun ryhmän kasvattajista joku on esimerkiksi kipeänä. Kaikissa tätä käytäntöä ei kuitenkaan ole. Se varmasti myös näkyy toiminnassa, mikäli ryhmässä on usein niin lapsille kuin aikuisille vieras sijainen. Lapsia ei tunne, eikä esimerkiksi lasten käyttäytymistä voi tällöin ennakoida mitenkään. Käytännöissä on eroa eri päiväkotien välillä. Lappeenrannan alueella on esimerkiksi kestävä kehityksen päiväkoteja, joissa huomiota kiinnitetään muun muassa poisheitettävän ruoan määrään, käytettävän veden määrään sekä jätteiden lajitteluun.

Vaikka vastaajia olikin vähän, pääpaino kyselyssä oli heidän vastauksillaan. Joissakin vastauksissa esimerkkejä oli annettu hyvinkin yksityiskohtaisesti, toisissa taas erittäin niukasti esimerkiksi vain yhdellä lauseella. Laadulliseen tutkimukseen olisi varmasti sopinut paremmin kasvotusten käyty haastattelu, sillä olimme päässeet kysymään tarkentavia kysymyksiä. Toki kyselyssä on etuna se, että kysymyksiä oli mahdollisuus miettiä kauemmin. Jos jotain lisättävää juolahti mieleen, se oli mahdollista lisätä. Saimme myös monelta vastauksen ohessa viestin, että he vastaavat mielellään, mikäli meillä on esittää heille tarkentavia kysymyksiä heidän vastauksistaan.

Kehittämisideoiden toteuttamiskelpoisuuden arviointi

Ohjatun toiminnan lisäämisestä voidaan keskustella vanhempien ja varhaiskasvattajien kesken. Vanhemmat voisivat halutessaan osallistua aktiivisesti lapsensa ryhmän toiminnan suunnitteluun ja ehdottaa haluamansa toiminnan lisäämistä päiväkotiryhmän arkeen. Ryhmän työntekijöiden kesken voitaisiin tämän jälkeen miettiä ehdotettua toimintaa ja sen järjestämistä.

Henkilökunnan määrään voi olla vaikeuksia vaikuttaa resurssien vähäisyyden vuoksi. Jos vanhemmilla herää huoli henkilökunnan määrän riittämättömyydestä, voitaisiin henkilökunnan määrästä antaa palautetta päiväkodin henkilöstön kautta sekä suoraan kaupungille.

Jos perhe kokee tarvitsevänsä lapselle pidempiä hoitopäiviä, voitaisiin yhdessä keskustella päiväkodin henkilöstön kanssa lapsen hoitotarpeesta. Voi kuitenkin olla, että päiväkodilla ei resurssien niukkuuden vuoksi ole mahdollisuuksia järjestää aikaisempia tai myöhempiä hoitoaikoja. Kokopäivähoidossa olevan lapsen hoitoaika saa kuitenkin jatkua yhtäjaksoisesti enintään 10 tuntia (Asetus lasten päivähoidosta, 239/1973).

Tiedonkulku on asia, johon on luultavasti helpoin vaikuttaa. Jos huoltajalla on tunne, että tämä haluaa kuulla lapsensa päivästä enemmän, vaikka ryhmän oma työntekijä ei enää ole paikalla, voi hän keskustella tarpeesta ryhmänsä työntekijän kanssa. Ryhmässä ja koko päiväkodin ryhmien kesken, voitaisiin miettiä, kuinka tiedonkulku saataisiin toimimaan tällaisissa tapauksessa.

Ruokavalion järjestäminen ilman terveydellistä syytä, pelkästään vakaumuksen pohjalta, voi olla asia, johon vanhempien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden voi olla vaikea vaikuttaa, etenkin jos päiväkodilla on vakiintunut oma käytäntö ja sovittu malli ruokailusta. Vanhemmat voivat tietenkin keskustella erilaisista mahdollisuuksista ja toiveistaan lapsen ruokavalion suhteen.

Jatkotutkimusaiheita

Seuraava tutkimus voisi selvittää työssäkäyvien vanhempien kokemuksia varhaiskasvatuspalveluista. Näkyykö opiskelevien ja työssäkäyvien vanhempien kokemuksissa eroja? Tutkimusta voitaisiin myös laajentaa, jos innokkaita vastaajia saataisiin kerättyä enemmän.

Tällä kertaa rajauksemme koski ainoastaan Lappeenrannan aluetta, sillä aihe lapsiperheiden hyvinvoinnin tutkimisesta tuli kaupungilta. Mielenkiintoista olisi kuitenkin tietää, miten tilanne eroaa jossakin toisessa kaupungissa. Ovatko kokemukset enemmän positiivisia, vai kaipaisivatko perheet enemmän tukea? Miten vanhemmat kokevat käydyt varhaiskasvatuskeskustelut? Onko lapsen yksilöllisyys (esimerkiksi kiinnostuksen kohteet, taidot, valmiudet) otettu riittävän hyvin huomioon? Onko vanhemmilla tunne, että pyytäessään he saavat apua tilanteeseensa tai tarvittaessa ratkaisun? Muun muassa näitä asioita voisi selvittää jatkossa saman aiheen tiimoilta. Olisi myös mielenkiintoista selvittää, onko kasvattajien ja vanhempien välisellä yhteistyöllä merkitystä esimerkiksi kiusaamisen tai syrjäytymisen ennaltaehkäisevän työn muotona.

Ammatillinen kasvu prosessissa

Tulevina varhaiskasvatuksen ammattilaisina, katsaus vanhempien ajatuksiin kyselylomakkeiden kautta toi paljon mietittävää tulevaan työskentelyyn. Myös tutustuminen opinnäytetyön kirjallisuuteen, teoriaan ja varhaiskasvatuslakiin syvensi omaa ymmärrystä ammattilaisuudesta varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tekeminen antoi myös ajateltavaa, miten voisi itse lähteä työelämässä muuttamaan kehitettäviä asioita, jos nämä asiat eivät omassa ryhmässä toimi.

Opinnäytetyömme piti alkuperäisen suunnitelman mukaan olla jo valmis ennen kesää 2018, jolloin viimeiseen työharjoitteluun lähteminen olisi ollut helpompaa syksyllä. Erilaisten suunnitelmien sekä menojemme takia prosessi siirtyi huomattavasti eteenpäin. Se, ettemme löytäneet alkuun yhtäkään vastaajaa lannisti aika voimakkaasti, minkä jälkeen oli hyvin vaikeaa lähteä keksimään uusia ideoita kiinnostuneiden vastaajien tavoittamiseksi. Prosessi siis pysähtyi tässä vaiheessa moneksi kuukaudeksi. Prosessin loppua on myös vaikeuttanut jokaisen

opinnäytetyötekijän erilainen tilanne opintojen suhteen, aikataulujen yhteensovittaminen on ollut haastavaa. Kaksi meistä oli töissä ja yksi viimeisessä työharjoittelussa. Opinnäytetyömme ohjaaja myös vaihtui kesken prosessin.

Loppuajan teimme työtä tiiviisti useamman kuukauden ajan. Tähän väliin olisi kuitenkin kannattanut jättää hieman vähemmän työtä, sillä tekemistä oli loppuun asti paljon. Pieni tauko myös lopullista viimeistelyä varten olisi varmasti auttanut saamaan työhön uutta näkökulmaa. Tällöin olisi voinut herätä myös uusia ideoita työn sisältöä ajatellen.

Kuviot

Kuvio 1. Lapsen, vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutuskolmio, s. 17.

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki aineiston analyysistä, s. 31.

Taulukko 2. Aineistosta muodostuneet pää- ja alaluokat, s. 34.

Lähteet

Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, §4. Uudistettu 29.12.1994.

Faurie, M. & Kalliomaa-Puha, L. 2010. Jääkaappi, osoite vai sukuside? Perheen määritelmät sosiaalilainsäädännössä. Teoksessa Hämäläinen, U. & Kangas, O. (toim.) Perhepiirissä. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 28.

Haapasaari, O. & Korhonen, E. (toim.) 2013. Mikä perhe? Perhe eri kulttuureissa. Helsinki: Väestöliitto.

Iso-Kuusela, M. 2008. Vanhempien ja päiväkodin ammattilaisten välinen yhteistyö. Yhteen hiileen puhaltamista vai vain kaunis ajatus? Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteenlaitos. Varhaiskasvatuksen yksikkö. Pro gradu -tutkielma. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/19422/URN_NBN_fi_jyu-200812206014.pdf?sequen. Luettu 7.12.2018.

Järvinen, M., Laine, A., Hellman-Suominen, K. 2009. Kirjapaja. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla.

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2018a. Opinnäytetyöpakki. Tukimateriaali. Laadullisen analyysi ja tulkinta. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>. Luettu 7.11.2018.

Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2018b. Opinnäytetyöpakki. Opinnäytetyöprosessi. Eettiset suositukset. <https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Eettiset-suositukset?contentid=fefdc47f-072f-4074-9f36-0ac442a155a7&refreshTree=0#Tulokset%20ja%20raportin%20julkaiseminen>. Luettu 2.12.2018.

Kajanoja, J. 2015. Tilastokeskus. Tuotteet ja palvelut. Lehdet. Kuntapuntari. Mitä on hyvinvointi? http://www.stat.fi/tup/kuntapuntari/kuntap_3_2005_hyvinvointi.html. Luettu 20.11.2018.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77944/OPA2006_063_Stakes.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 21.10.2018.

Koivunen, P-L. 2009. PS-kustannus. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen.

Koppa 2018. Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Menetelmäpolkuja humanisteille. Menetelmäpolku. Tutkimusstrategiat. Hermeneuttinen tutkimus. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/hermeneuttinen-tutkimus>. Luettu 25.10.2018.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, §15.

Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) 2009. Lapsiperheiden Hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.

Lappeenrannan kaupunki. Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelma 2017. <http://kokoushallinta.lappeenranta.fi/dynastyweb/kokous/20175157-5-1.PDF>. Luettu 1.12.2018

Lastensuojelulaki, 417/2007, §12. Uudistettu 30.12.2013.

Mahkonen, S. 2016. Varhaiskasvatuslaki. Keuruu: Edita Publishing Oy, 15-16.

Norvapalo, P. 2014. Valteri. Valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus. <https://www.valteri.fi/kasvatuskumppanuus/>. Luettu 3.1.2018.

Opetushallitus. 2018a. Koulutus ja tutkinnot/varhaiskasvatus. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus. Luettu 1.12.2018

Opetushallitus. 2018b. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. Luettu 3.12.2018.

Poikonen, P-L. & Lehtipää, R. 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69-88.

Sairanen, V. 2010. Nuoret äidit ja opiskelu - Ajatuksia ja kokemuksia koulutuksesta, opiskelusta ja opinto-ohjauksesta toisen asteen oppilaitoksissa. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Kasvatustiede. Pro gradu –tutkielma.

THL. 2015. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Hyvinvointi – ja terveys-erot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi> Luettu 20.10.2018

Tilastokeskus. 2018a. Tilastot. Väestö. Perheet. 2017. Perheiden määrä kääntyi laskuun. https://www.stat.fi/til/perh/2017/perh_2017_2018-05-25_tie_001_fi.html. Luettu 6.12.2018.

Tilastokeskus. 2018b. Tuotteet ja palvelut. Tietoa alueittain. Tietoa kunnittain. Kuntien avainluvut. Lappeenranta. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=405>. Luettu 6.12.2018.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Talinna: Gaudeamus.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018, §1, §3, §12.

Varhaiskasvatuslaki 580/2015, §7b, §9b.

Varhaiskasvatuslaki 875/1981, §11 2 mom.

Saatekirje

Hyvät vanhemmat,

Olemme sosionomi (AMK) -opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme lapsiperheiden hyvinvoinnista Lappeenrannan alueella.

Tarkoituksenamme on selvittää Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuspalveluita käyttävien lapsiperheiden hyvinvointia. Etsimme tutkimukseemme lapsiperheiden vanhempia, joista vähintään toinen on päätoiminen opiskelija. Kyselyyn vastanneiksi valitaan lapsiperheitä Saimaan ammattikorkeakoulusta.

Olemme kiinnostuneet kokemuksistanne, koskien Lappeenrannan varhaiskasvatusta, ja sen toimista lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemisessa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa lapsiperheiden hyvinvointia tukevista asioista, hyvinvoinnin näkyväksi tekeminen sekä sen tukeminen.

Kysely toteutetaan sähköpostilla, kasvotusten tai nimettömästi palauttamalla vastaukset kirjekuoressa ryhmämme lokeroon (SO15A). Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua joulukuussa 2018.

Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistuja on halutessaan oikeutettu keskeyttämään kyselyyn vastaaminen missä tahansa vaiheessa. Kysely toteutetaan luottamuksellisesti ja halutessasi nimettömänä (opinnäytetyössä ei näy kenenkään vastanneen nimi). Saatu aineisto hävitetään opinnäytetyön tekemisen jälkeen. Osallistujilta kerättäviä tietoja käytetään ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen ja aineistoa käsittelevät vain opinnäytetyöntekijät.

Toivomme, että voitte osallistua kyselyyn.

Jos haluatte lisätietoa opinnäytetyöstä tai kyselylomakkeesta, voitte ottaa yhteyttä meihin sähköpostitse:

jenna.anttila@student.saimia.fi Jenna Anttila
kaisu.hakoma@student.saimia.fi Kaisu Hakoma
elina.kytomaki@student.saimia.fi Elina Kytömäki

Ystävällisin terveisin
Jenna, Kaisu ja Elina

1. Opiskeletko? Opiskeleeko kumppanisi/lapsesi toinen vanhempi? Vai opiskeletteko molemmat?
2. Mikä on koulutustasosi? Entä kumppanisi?
3. Kuinka monta lasta/huollettavaa perheeseen kuuluu?
  - a. Varhaiskasvatusikäisen lapsen/lasten iät?
4. Minkä alueen varhaiskasvatuspalveluita käytätte? *Esim. Sammonlahti, Kesämäki, jne.*
5. Onko Lappeenrannan varhaiskasvatus tukenut teidän perhettänne?
  - a. Miten? *Kerro mahdollisimman konkreettisia esimerkkejä.*
6. Jos ette ole saaneet tarvitsemaanne tukea, olisitteko kaivanneet sitä?
7. Millaista konkreettista tukea haluaisit saada varhaiskasvatukselta? *Kerro mahdollisimman konkreettisia esimerkkejä.*
8. Mikä varhaiskasvatuksessa toimii? Mikä ei toimi?
9. Minkälaisia muutoksia haluaisit varhaiskasvatukseen?
10. Kerro vapaasti kokemuksiasi varhaiskasvatuksesta ja kasvattajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.
11. Muita terveisiä Lappeenrannan varhaiskasvatukselle?